శ్రీ బాలకృష్ణ చరిత్రమ్

సంస్కృత పద్యకావ్యమ్

రచయితా

పమిడిపాటి పట్టాభిరామారావః

శ్రీ

బాలకృష్ణ చరితమ్

సంస్కృత పద్య కావ్యమ్

రచయితా

పమిడిపాటి పట్టాభిరామారావః

శ్రీ బాలకృష్ణ చరితమ్

ప్రతికృతయ :1000

PLACED ON THE SHELF
Date ....

వృష : 2001

(సి) (సర్వస్వామ్యాని) గ్రంథకర్తుః

కావ్యమిదం శ్రీ తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానస్య ఆర్థిక సాహాయ్యేన ముద్రాపితం. తేభ్యః కృతజ్ఞతాభివందనాని.

(పుస్తకాభిలాషాణాం) ప్రాప్తిస్థానం:

పి. ప్రమీల,
సి/ం. పి. పట్టాభిరామారావు,
1-3/18-30; కే. కే. నగర్,
విద్యాధరపురం,
విజయవాడ - 520 012.

SRI VENKATESWARA
CENTRAL LIBRARY &
RESEARCH CENTRE
Acc No. 56039
Date ....
TIRUPATI.

మూల్యం : 50/-

అంకితం

అంకితం

త్వదీయ మేవ గోవింద!
తుభ్యమేవ సమర్పయే.

శ్రియః కాంతాయ కళ్యాణనిధయే నిధయేఽర్థినాం
శ్రీ వేంకటనివాసాయ శ్రీనివాసాయ మంగలమ్.

ప్రాక్కథనమ్

శ్రీ వేంకటేశాయనమః

శ్రీ మద్భాగవతగత శ్రీ కృష్ణ లీలావిలాసాః అనేకాసు కావ్య ప్రక్రియాసు ప్రపంచితాః। మనోహరాణాం తన్మయ కారకాణాం భగవల్లీలా విలాసానాం విశేషవ్యాఖ్యాః విస్తారతయా కృతాః

చాపలాయ ప్రచోదితః ఇత్యుక్తరీత్యా పద్య రచనే లోలుపస్య మమ చాపల్యం ఉదపాది। తదేవ శ్రీ బాలకృష్ణ చరిత నామక కావ్యరచనే ప్రేరకం. మిత్రాణాం ప్రోత్సాహోఽపి.

సంస్కృత భాషా పరిచయాభిలాషిణాం సులభ గ్రాహ్యాయ, బాలానాం సుఖావగాహనాయ యథాశక్తి సరలశైల్యా రచితమిదమ్. మమాభిలాషానుగుణ్యాం యది స్పందనా లభ్యతే చేత్, ఆనంద ఏవ.

అస్య కావ్యస్య ముద్రణార్థం ఆర్థిక సాహాయ్యం దత్తవతే శ్రీ తిరుపతి - తిరుమల దేవస్థానం, తిరపత్యై కృతజ్ఞతాభివందనాని.

అస్య కావ్యస్య ముద్రాపణ విషయే భారం స్వీకృత్య మనోహర రూపేణ నిర్మాతుం సర్వథా సహకారం, మార్గదర్శకత్వం దత్తవద్భ్యః గురుభ్యః, ఆత్మీయేభ్యః డా॥ తిప్పాభట్ల రామకృష్ణమూర్తి మహోదయేభ్యః కృతజ్ఞతాపూర్వక నమాంసి.

కావ్యాలాపాంశ్చన వర్జయేత్.
మహానుభావాః బహవః
తేభ్యః నమాంసి భూయాంసి।

ఇత్థం
ఆశీరాకాంక్షీ,
పి. పట్టాభిరామారావః.

డా॥ ముళ్లపూడి జయ సీతారామశాస్త్రి. ఎమ్ ఎ, పి.హెచ్.డి.,
రీడరు, తెలుగు విభాగము
వి.కె. ఆర్. కళాశాల
బుద్ధవరం.

శ్రీ బాలకృష్ణ చరితం అను సంస్కృత పద్య కావ్యాన్ని మిత్రులు శ్రీ పట్టాభిరామారావు గారు రచించిరని తెలిసి ఆనందించాను. సంస్కృతంలో ఒక కావ్యము వెలుగు చూచుటే కష్టముగా ఉన్న రోజులివి. **జీర్ణమంగే సుభాషితమ్** అన్నట్లు విద్యావైదుష్యములు కలవారు కూడా నిర్లిప్తులగు చున్నారు. ప్రోత్సాహకులు కరువగుటతో వచ్చిన నిరుత్సాహమిది. ఈ నిరుత్సాహమును పాఱద్రోలి **కర్మణ్యేవాధికారస్తే** అని మనస్సును సమాధాన మిచ్చుకుని ఈ కావ్యరచనకు కవి పూనుకొన్నారు. మరో విధంగా చెప్పవలెనంటే కవిలో ఉద్బుద్ధమయ్యే ప్రతిభ ఆపుదామన్నను ఆగదు. ఆ కావ్యము - ఆరచన - వచ్చి తీరును.

పేరి వేంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు సంస్కృతంలో మహాపండితులు. వారెన్నో రచనలు చేసిరి. అందొకటి **శ్రీకృష్ణ చరిత** మనునది. ఇది గద్యకావ్యము. వచన రూపముగా విద్యార్థులకు భాషాపాటవమును, వాక్యనిర్మాణ ధోరణులను, శ్రీ కృష్ణ లీలావిశేషములను అవగాహన కల్గించుటకు శ్రీ శాస్త్రిగారు ఈ రచన చేసిరి. అది ఆప్రయోజనములను సాధించినది కూడా. శాస్త్రిగారి వాగ్వైభవమునకు, ప్రౌఢిమకు ముచ్చట పడిన శ్రీ పట్టాభిరామారావు గారు దానిని సంస్కృతపద్యకావ్యముగా ఇప్పుడు రూపొందించినారు.

కంసవధ, సాందీపని వద్ద విద్యాభ్యాసము వరకు గల బాలకృష్ణుని లీలా విలాస వర్ణన మీ కావ్య మందలి యితివృత్తము. సందర్భోచితమైన వృత్తములతో, నాతి దీర్ఘములైన వర్ణనలతో, కథానుకూలమైన శబ్దవిన్యాసములతో, అలంకారములతో సొగసుగా వెలువడిన రచన యిది.మాతృకానుకూలమైన రచనము కనుక. అవతారికా భాగమును తగ్గించి -

ద్వాపరాన్తే పురా ధూర్తైః దనుజాంశసముద్భవైః
కంస సాల్వ జరాసంధ చైద్యాదిభిరధార్మికైః అని సూటిగా కథాంశములోనికి ఈ కవి ప్రవేశించినారు.

యత్రయత్ర యదానర్థః క్రియతే దుర్జనైర్ధ్రువమ్
తత్ర తత్ర తదా విష్ణుః స్వేచ్ఛయావతరిష్యతి

అను శ్లోకము యదాయదాహిధర్మస్య........ అను గీతావచనమును చిత్తమునకు తెచ్చుచున్నది. స్వతంత్ర రచన అనియే అన్పించును.

ఈ వర్షర్తు వర్ణనమును చూడండి-

ప్రావృణ్ణీల పయోధరైర్ఘనరవైర్వ్యాప్తం ధరాజామ్బరం
దీర్ఘాభా ఘన ఘర్షణేన జనితా విద్యుల్లతా దీప్యతే.
నాట్యం మత్తమయూరసంఘవిహితం హ్యాకృష్యతే మానసం
గోత్రాయై సలిలం దదాతి జలదః ప్రీత్యాధమర్థ్యాత్మనా. **(199)**

ఏ వాక్యమున కావాక్యము ప్రసాదసుందరముగా, ప్రకృతి సుభగముగా సాగిన ఈ విధమైన పద్యాలు ఈ కవి రచనా సౌందర్యమును నిరూపింప గలవు. ఈ ఊళ్లవాన పద్యము కూడా పాఠకుల మనస్సు నాకట్టుకో గలదు-

ఇంద్రాజ్ఞామనుసృత్య మేఘనివహో భీతావహైర్గర్జనైః
విద్యుద్దీపితకాంతిపుంజ చకితం సర్వాత్మనా గోకులం. **(241)**

శార్దూలాది వృత్తములను ఇట్లు నడిపింప గల ఈ కవి-

కస్తూరికా తిలక రంజిత ఫాలభాగః
నాసాగ్రవర్తి నవమౌక్తిక రమ్యవక్త్రః.
కర్ణాంతలంబి మణికుండల దీప్తగండః
వక్షస్థలార్పిత మనోహర కౌస్తుభాంగః. **(258)**

అను చిన్న పద్యములో శ్రీ కృష్ణసాక్షాత్కారమును కలిగింపగలరు. కస్తూరీ తిలకం లలాట....... అను లీలాశుకుని మనోహర వచనములను స్మరణకు తెచ్చే చక్కని కవిత యిది.

రాసక్రీడా వర్ణనములో -

-------- ఏకః కృష్ణో బహువిధతయా రూపమాస్థాయ హృద్యం
చాత్మారామో విహరతి వనే రాస విన్యాస కేళ్యామ్. **(262)**

అద్భుత వాక్యము ఈ కవికి గల విషయాభిజ్ఞతను స్పష్టపరుచును. ఆత్మారామోఽప్యరీరమత్ అను శ్రీ మద్భాగవత గతమైన వాక్యము శ్రీ కృష్ణ తత్త్వమును వ్యాఖ్యానించుటలో మార్గోపదేశకమైనది. ఆత్మారామ పదమందలి విశిష్టార్థమును గమనించిన వారు కనుక ఈ కవి దానినీ పద్యమున బిగించి కావ్యగౌరమును పెంపొందించినారు.

------- భజన్తి యే మాం మయి దత్తచిత్తాః

అవశ్య మానన్ద పదం లభేరన్ **(224)** మొదలగు భగవదుపదేశ వాక్యాలు ఇందు పాఠకులకు అడుగడుగునా భక్తి భావోద్బోధకములుగా దర్శన మిచ్చును.

సంస్కృత పాఠ్య ప్రణాళికలో భాషా ప్రరోచన కల్గించుటకు. భక్తి - సంస్కృతి సంబోధనమునకు, ఈ విధమైన కావ్యమును చేర్చినచో సంస్కృత విద్యార్థి లోకమునకు మహోపకారము కాగలదు.

మిత్రులు శ్రీ పట్టాభిరామారావు గారు ఆధునిక సంస్కృత సాహిత్యానికి అందించిన పూజాకుసుమంగా ఈ కావ్యాన్ని గౌరవిద్దాము.

20-10-01
విజయవాడ.

ఇట్లు
సుధీ విధేయుడు
సం॥ ముళ్ళపూడి జయసీతారామ శాస్త్రి

శ్రీ బాలకృష్ణ చరితం
నవ నవనీత సంగుంఫితం
శ్రుతి సౌభాగ్యమాధుర్య
శైలీ విన్యాస దర్శనమ్

ఇత్థమ్
శ్రీమత్పరాశ్వరపు వేంకటేశ్వర సాహు
విశ్రాంత సంస్కృతోపన్యాసకః
శ్రీకాకులమ్.

పరామర్శః

సుహృద్వరేణ పట్టాభిరామారావ్ నామధేయేన విరచితః శ్రీ బాలకృష్ణచరితనామకః గ్రంథః సాదరం సానందం చ పఠితః తుష్టిహేతుర్బభూవ. ఇతఃపూర్వమపి మిత్రేణానేన అభిజ్ఞాన శాకుంతల నాటక కథా శ్రవ్య కావ్య త్వేన రూపాంతరీకృతా సహృదయానాం మనః పరితోషాయ ఆసీత్. పునరపి అవిరళకృషి కర్త్రా ఽనేన బాలకృష్ణస్య కథా శ్రవ్యకావ్యరూపేణ విరచితా విద్వత్కరానలంకరోతి సాంప్రతమ్. ఏతత్ కావ్య నిర్మాణే గద్యరూపేణ విద్యమానం శ్రీ కృష్ణచరితం మూలహేతురస్తి.

భాషాంతరేషు ఆంగ్లాదిషు కోఽప్యస్తి సంప్రదాయః మహాగ్రంథానాం మహాకవి విరచితానాం సులభతరయా శైల్యా న్యూనీకృత స్వరూపేణ చ పునర్లేఖనరూపః. అత ఏవ బహవః అవిదిత సంస్కృతభాషాః ఉన్నతపదవీషు విరాజమానాః అపి సంస్కృత పండితాన్ పృచ్ఛన్తి కిం భవద్భిః రామాయణాది మూలగ్రంథా ఏవ పఠితాః? ఇతి ఓమితి సమాధానే చ విస్మితా భవంతి. తే పునర్నజానన్తి యత్ ప్రాయశః సంస్కృతజ్ఞాః మూలగ్రంథపఠనే ఏవ సముత్సుకా భవన్తీతి.

తథాపి అక్లిష్టయా గత్యా తాదృశ మహాగ్రంథపరిచయార్థం కేచన పండితాః తాన్ యథానుకూలం యథాశక్తి చ రూపాంతరీకుర్వంతి. తాదృశేషు గ్రంథేషు పేరి వేంకట శాస్త్రిభిః గద్యరూపేణ విరచితం శ్రీ కృష్ణచరిత మన్యతమమ్. వ్యాసవిరచితస్య శ్రీ మద్భాగవతాంతర్గతస్య శ్రీ కృష్ణ చరితస్య తత్రాపి బాల్యకాల సంబంధినః వచనీకరణ రూపమిదమ్. అత్రాయం విశేషః పునః తస్యైవ వచనగ్రంథస్య పద్యకృతిః అనేన కవినాకృతా ఇతి. మహా గ్రంథరూపాంతరీకరణే యదభిలిష్యతే పఠన పాఠన సౌలభ్య మల్పధీభిరపి అధిగమ్యమానత్వం చ తదత్ర సర్వాత్మనా అన్వసారి. సన్నివేశమేకం పరిశీలయామః.

యశోదయా శ్రీ కృష్ణస్య బంధనముదూఖలే కృతమ్. తస్య దుర్లలితత్వనివారణార్థమ్. తస్మిన్ సందర్భే వ్యాసమహర్షిభిః పంచశ్లోకాః విరచితాః–

ఏకదా గృహదాసీషు యశోదా నందగేహినీ
కర్మాంతరనియుక్తాసు నిర్మమన్థ స్వయం దధి.
యాని యానీహ గీతాని తద్బాల చరితాని చ
దధి నిర్మన్థనే కాలే స్మరన్తీ తాన్యగాయత.
క్షౌమం వాసః పృథు కటి తటే బిభ్రతీ సూత్రనద్ధం
పుత్రస్నేహ స్నుతకుచయుగం జాతకం పంచ సుభ్రూః
రజ్వ్యాకర్ష శ్రమభుజచలత్ కంకణౌ కుండలే చ

స్విన్నం వక్త్రం కబరవిగళ న్మాలతీ నిర్మమన్థ.
తాం స్తన్యకామ ఆసాద్య మధ్నన్తీం జననీం హరిః
గృహీత్వా దధి మన్థానం న్యషేధ త్ప్రీతి మావహన్.
తమంక మారూఢ ముపానయత్ స్తనం
స్నేహస్నుతం సస్మిత మీక్షతీ ముఖమ్
అతృప్త ముత్సృజ్య జవేన సా యయౌ

శ్రీమద్భాగవతమ్ 10:9:1-5

అస్మిన్ గ్రంథే చతుర్భిరనుష్టుప్ శ్లోకైః సః సన్నివేశః నిరవర్ణి. యథాచః-

అథైకదా యశోదా సా గాయన్తీ కృష్ణఖేలనమ్
స్వీకృత్య దధిభాండాని నిర్మమన్థ దధి స్వయమ్. 1
అత్రాంతరే సమాగత్య స్తన్యకామో హరిస్తదా
మన్థనే వ్యాపృతా మంబాం న్యషేధత్తాం హి మన్థనాత్. 2
బాలమంకే సమారోప్య పాయయన్తీ స్తనం ముదా
పశ్యన్తీ చ స్థితా తస్య సస్మితం ముఖపంకజమ్. 3
అగ్నౌ స్థితం పయోభాండం తదావ శ్రవణాయ సా
అవరోప్య సుతం శీఘ్రమంకా ద్యాతా ససంభ్రమమ్. 4

అత్ర సన్నివేశే వ్యాసకృతం మంథనకాలయశోదాస్థితి వర్ణనం సర్వాత్మనా పరిత్యక్తం. శిష్టం పునః శ్లోకచతుష్టయ మనుష్టుప్ శ్లోకరూపం తేనైవ ఛందసా పునర్విరచితమ్. యశోదయా స్వయమేవ దధిమథనే కారణముక్తం మహర్షిణా గృహదాసీషు కర్మాంతర నియుక్తాస్వితి. తదత్ర గ్రంథే వాచ్యరూపేణ నోక్తమ్. అర్థశక్తి మూలవస్తు ధ్వనిమార్గేణ తత్సాధనీయమ్. అవశిష్టః సర్వోఽపి భావః యథాతథ మనూక్తః కింతు సరలతరయా గత్యా. కవిలక్ష్యస్య ఏతాదృశత్వాదేవ అత్ర సన్నివేశే కశ్చిన విశిష్టః అంశః పరిత్యక్తః. వ్యాసలేఖనే చతుర్థే శ్లోకే దధిమన్థానం న్యషేధత్ ప్రీతివావహన్ ఇత్యస్తి భావః. అయమేవ భావః అత్ర విశిష్య పరిగణనీయః మాతృసుతసంబంధవైశిష్ట్య ప్రతిపాదకశ్చ విశేషతః యశోదాకృష్ణయోర్మధ్యే విద్యమానః. ప్రస్తుతగ్రంథే స విశేషః అదృశ్యతాం గతః. ధ్వని మార్గేణాపి సాధయితుం అశక్యః. తత్రకారణం మూలభూతం గద్య కావ్యం వ్యాసాత్ ఏషా పద్యకృతిర్వా.

క్వచిదత్ర గ్రంథే కవినా ఛందస్స్వీకారే వైవిధ్యమపి దర్శితమ్. గోపికావస్త్రాపహరణ సన్నివేశః మూలే భాగవతే త్రయస్త్రింశత్ శ్లోక రూపవర్ణితః అత్రగ్రంథే పునః సప్తభిరేవ శ్లోకైః షడ్భి శ్శార్దూలవిక్రీడితైః ఏకేన ఉపజాతిపద్యేన చ వర్ణితః శ్లోక మేకం విదాం కుర్వన్తు-

శ్రుత్వా తద్వచనం కరేణ సుకరం మర్మాంగ మాచ్ఛాద్య తాః
అన్యేనాచ్యుతమంగనాః ప్రణమితాశ్చానద్బ్రురుత్కీర్తనైః
యుష్మాభిర్జలమజ్జనం కృతమఘం చాన్యం హరేర్వందనం
తత్పాపద్వయ నాశనాయ కురత ప్రోద్బాహుభి ర్వందనమ్.

అస్మిన్ శ్లోకే గోపికా సమాచరితం దోషద్వయం శ్రీ కృష్ణనిరూపితం తన్నివారణోపాయశ్చ తేనైవ సూచితః అస్తి. వస్తుతస్తు గోపికాభిః కరేణైకేన శ్రీ కృష్ణ వందనమాచరితమితి తద్గతదోషః కింతు సః అస్మిన్ శ్లోకే సుష్టు న ప్రతిపాదితః అపితు ప్రోద్బాహుభిరితి పదయోగేన ధ్వనితః. ధ్వని మార్గస్య ఆత్యంతిక ప్రాధాన్యేऽపి పదాత్పదస్థలేషు విషయస్య వాచో విధేయత్వమేవ ఆదరణీయమ్.

కవేరస్య మాతృభాషా ఆంధ్రభాషా అతస్తత్రతత్ర భావప్రకటనే ఆంధ్రభాషా సంప్రదాయాః దరీదృశ్యన్తే. యద్యపి సంస్కృతరచనాయా మాంధ్రభాషా సంప్రదాయః అపాలనీయాః తథాపి భాషా విస్తృతేః సాహిత్యవ్యాప్తేశ్చ తస్యకారణత్వాత్ తత్ భూషణాయైవేతి సంభావనీయమ్. పశ్యన్తు-

ఏకా కాచన చుంబితేవ పిబతి స్వీయాధరం లీలయా
ఏకా కాచన పీడితేవ కుచయోః భాగ్యం తయో స్తౌతిచ
ఏకా కాచన సంగతేవ సురతే సౌఖ్యేన సంజల్పతే
ఏవం రాసవిలాస సౌఖ్యమతులం గోపీజనైర్భావ్యతే.

అస్య కవితా అక్లిష్టా, శయ్యా సౌభాగ్య విలసితా చ అన్వయ కాఠిన్య కల్పనాదికః ప్రౌఢః కవితా మార్గః అత్రగంథే న దృశ్యతే. ప్రయోగ విషయేऽపి ప్రాయశః ద్రాక్షాపాక ఏవ సంకల్పితః. గచ్ఛతా కాలేన ఏతదీయా కవితారీతిః మనోహరతరా స్యాదితి ఆశాసే. అగచ్ఛన్ వైనతేయోऽపి పదమేకం న గచ్ఛతి.

ఇత్థం,
తిమ్మసముద్రం, సూరం శ్రీనివాసులు.
14-10-01.

సాహిత్యశిరోమణి
డా॥ సూరం శ్రీనివాసులు. ఎమ్. ఎ. పి. హెచ్.డి
ప్రిన్సిపాల్
ఎస్. జి. వి. సంస్కృత కళాశాల
తిమ్మసముద్రం.

శ్రీ బాలకృష్ణ చరిత శుశ్రూషా

పురాణమిత్యేవ న సాధు....... ఇతి కాలిదాసోక్తిః ఉత్పత్స్యతే మమ హి కోఽపీతి....... కవ్యంత రోక్తిః కావ్యం యశస .... ఇత్యాది విమర్శకోక్తిః

కావ్యాని గ్రంథాశ్చ యది ఓజోగుణ భూయిష్ఠా భవన్తి, గౌడీమార్గానుయాయినో యది స్యుస్తర్హి సంస్కృతేఽభాష్యమాణ దశాస్థితేఽస్మిన్ననాదరతా స్యాదుత పాఠకా దూరస్థా వా భవేయు రితి నిష్కృష్టమ్.

యథా విద్యానాథాన్నంభట్టాదయో మహాన్తః విద్వాంసోఽపి సుఖావగత్యై (సుఖబోధాయ) శాస్త్రాణ్యపి కావ్యరీత్యా నిర్మాయ సంస్కృత వరివస్యామకుర్వం సదాస్మన్మిత్రం రామారావు మహోదయోఽపి శ్రీ బాలకృష్ణచరితమిత్యేనం పాఠకానాం శ్రీమద్భాగవత పిపఠిషా బుద్ధ్యై కృతవానితి నిశ్చప్రచమ్.

సాగ్నిగర్భా శమీవ .... అవాతరద్ది దేవక్యాం ప్రాచ్యాం దిశి శశీవ, గోపస్తే మోహనాశాయ, తథా దైత్యనాశాయ మంగళమ్, తథా రాసక్రీడాసు ఇత్యేవ మనేకేషు - భాగవతమార్మికా విశేషాః అంతారాజన్తే.

అనుష్టుపోఽపి శార్దూల విక్రీడనే పదపాదప్రౌఢిమా మహతీ దృశ్యతే (199 పద్యం) సమాసఘటనా (381) ప్రార్థనా సందర్భేషు (209) సంభాషణా మధురిమ (204) వర్ణనా సౌకుమార్యమ్ (356,381) హృదయ స్పర్శి భవతి.

ఏవ మనేకాని శ్రీ రామారావు మహాశయేన యది బ్రాహ్మ్యపాయనాని భవేయుస్తదా స్మాదృశానాం మహత్యై తుష్ట్యయేతి కృత్వాశమ్.

25-901 ఇత్థం

తెనాలి. మైలవరపు శ్రీనివాసరావః

భాషాప్రవీణ
డా॥ మైలవరపు శ్రీనివాసరావు. ఎమ్. ఎ., పి. హెచ్.డి.,
ప్రిన్సిపాల్
కె. ఎల్. ఎన్ సంస్కృత కళాశాల
తెనాలి.

విషయసూచకః

క్రమసంఖ్యా	విషయః	పుట
1.	ప్రార్థనా	1
2.	విష్ణుసందర్శనం	2
3.	దేవకీ పరిణయః	4
4.	నారదాగమః	8
5.	కంసదుష్కృత్యాని	9
6.	కృష్ణజననమ్	11
7.	పూర్వవృత్తాన్తః	12
8.	గోకులగమనమ్	15
9.	భృత్యనివేదనమ్	16
10.	మాయాశిశువచాంసి	17
11.	సచివమన్త్రణమ్	19
12.	పుత్రోత్సవమ్	20
13.	నందవసుదేవ సమాగమః	21
14.	పూతనాసంహారః	22
15.	శకట భంజనమ్	24
16.	తృణావర్తహననమ్	25
17.	గర్గాగమః, నామకరణంచ	27
18.	కృష్ణచేష్టాకథనమ్	29
19.	విశ్వదర్శనమ్	30
20.	గుహ్యకశాపవిమోచనమ్	31
21.	బృందావనగమనమ్	36
22.	గోవత్సరూపహననమ్	36
23.	బ్రహ్మణఃగర్వభంగః	39

క్రమసంఖ్య	విషయః	పుట
24.	ధేనుకాసురవధః	41
25.	కాలియమర్దనమ్	42
26.	ప్రలాంబాసుర వధః	45
27.	దవాగ్నిపానమ్	47
28.	ప్రావృట్, శరద్, హేమంత వర్ణనమ్	48
29.	వస్త్రాపహరణమ్	51
30.	విప్రకాంతా కథా	53
31.	ఇంద్రగర్వభంగః	57
32.	నందాపహరణమ్	62
33.	రాసక్రీడాః	63
34.	సుదర్శన వృత్తాంతః	66
35.	శంఖచూడ హననమ్	68
36.	అరిష్టవధః	69
37.	నారదాగమః	70
38.	సచివమంత్రణమ్	72
39.	కేశిహననమ్	75
40.	నారదాగమః	76
41.	అక్రూరాగమః	78
42.	మధురాగమనమ్	80
43.	పురప్రవేశః	82
44.	సురూప ప్రదానమ్	84
45.	కంసస్యప్రవేశః	87
46	మల్లాంగణప్రవేశః	87
47.	చాణూరముష్టిక హననమ్	89
48.	కంసవధః	91
49.	విద్యాభ్యాసః, గురుదక్షిణా	95
50.	మంగలమ్	97

శ్రీ బాలకృష్ణ చరితమ్

ప్రార్థనా

శ్రీవేంకటేశ! కరుణాకర! దివ్యమూర్తే
భక్తాయ పాదకమలార్చన తత్పరాయ
శ్రీ బాలకృష్ణ చరిత గ్రథనోత్సుకాయ
శక్తిం ప్రదాయ సతతం కురు రక్షణం మే. 1

చరితం బాలకృష్ణస్య
కర్తుకామస్య వాచి మే
విద్యాధిదేవతే వాణి!
ప్రసన్నా భవ సర్వదా. 2

వన్దేఽహం గిరిజా సూనుం
సర్వవిఘ్నాపహారిణం
చరితం బాలకృష్ణస్య
రచనే శక్తిదాయకమ్. 3

-: విష్ణుసందర్శనమ్ :-

ద్వాపరాన్తే పురా ధూర్తైః
దనుజాంశ సముద్భవైః
కంససాల్వజరాసన్ధ
చైద్యాదిభిరధార్మికైః. 1

దుష్టచిత్తైర్మదోన్మత్తై
ర్పీడితా హి వసున్ధరా
జగామ సదనం ధాతు
ర్విషణ్ణవదనా సతీ. 2

ఆగతాం సాశ్రునయనాం
విలోక్య చతురాననః
జ్ఞాత్వా తదీయ బాధాం చ
సస్మార గిరిశం సురాన్. 3

సంగమ్య విబుధాస్సర్వే
చిన్తయామాసు రాపదః
క్షీరాబ్ధి మథ జగ్ముస్తే
విష్ణవే వినివేదితుమ్. 4

రమయా సేవితం విష్ణుం
శేషతల్పాధిశాయినం
దృష్ట్వా పురుషసూక్తేన
తుష్టువుః పురుషోత్తమమ్. 5

తదాఽశరీరిణీం వాణీం
శుశ్రావ గగనే విధిః
సంతుష్టహృదయో భూమిం
నిలింపాంశ్చేదముక్తవాన్. 6

ప్రాగేవ జ్ఞాతవిషయ
శ్చక్రపాణి ర్మహాభుజః
సమున్మూలయితుం దుష్టాన్
నిశ్చికాయ మహౌజసా. 7

యత్ర యత్ర యదాఽనర్థః
క్రియతే దుర్జనై ర్ధ్రువం
తత్ర తత్ర తదా విష్ణుః
స్వేచ్ఛయాఽవతరిష్యతి. 8

భూతలే వసుదేవస్య
కుమార ఇతి విశ్వపాః
శేషస్తదగ్రజస్తత్ర
యదుష్వవతరిష్యతః 9

విష్ణుమాయాఽపి కార్యార్థం
తదంశేన జనిష్యతి
యూయం యదుషు జాయేధ్వం
సస్త్రీకాః దుష్టశిక్షణే. 10

ఇత్యేవ మాదిశ్య సురాన్విధాతా
స సాన్త్వయామాస ధరాం ప్రపన్నాం
దిదృక్షవో భావిని కృష్ణలీలాః
హృష్టాంతరఙ్గాః ప్రయయుశ్చసర్వే. 11

-:దేవకీపరిణయః:-

ఆసీత్పురా మహీపాలః
ఆహుకో యదువంశజః
ద్వౌ దేవకోఽగ్రసేనౌ చ
సుతౌ తస్య బభూవతుః. 12

దేవక్యాద్యా స్సుతా స్సప్త
బభూవుః దేవకస్య హి
తథైవ చోఽగ్రసేనస్య
కంసాది నవ సూనవః. 13

రాజ్ఞశ్చ దేవమీఢస్య
కున్త్యాద్యాః పఞ్చదారికాః
సంఖ్యయైకాదశాఽభూవన్
వసుదేవాది దారకాః. 14

మాథురాన్ శూరసేనాంశ్చ
శూరసేన ఇతి ప్రభుః
మధురాం రాజధానీం చ
కృత్వాఽయం పర్యపాలయత్. 15

తత్రైవ వసతిం చక్రే
వసుదేవాఖ్య యాదవః
జాయా యదపతే స్తస్య
రోహిణీ రమణీ మణీ. 16

ప్రీత్యా చ వసుదేవస్తాం
దేవకీం పరిణీతవాన్
కంసస్తౌ భగినీభావౌ
దృష్ట్వా మోద మవాప సః. 17

వస్తు వాహన హస్త్యశ్వాన్
పుత్ర్యై దత్వా చ దేవకః
భర్తృగేహం సహర్షం చ
ప్రేషయామాస దేవకీమ్. 18

కంసోఽపి భగినీప్రీత్యా
రథమారుహ్య వాజినాం
కరేణ ప్రగ్రహాన్ ధృత్వా
చోదయామాస వాహనమ్. 19

గచ్ఛత్సు తేషు మధ్యే చ
మార్గే స్వీకృతప్రగ్రహం
నిర్దేహా వాగ్గమాహూయ
కంస మేవం జగాద చ. 20

అపేహి దుష్ట! రే కంస!
యా త్వం నయసి సాదరం
తస్యా స్తదష్టమో గర్భః
త్వా మవశ్యం హనిష్యతి 21

తచ్ఛ్రుత్వా నష్టరాగస్సన్
ధృతాసి స్సహసా తదా
కేశపాశేన కర్షన్ తాం
దేవకీం హన్తుముద్యతః. 22

దూయమానమనా(ః) భర్తా
వసుదేవో భయాకులః
తస్మాన్మోచయితుం పత్నీం
కంసాయేదం న్యవేదయత్. 23

మహాభాగ! విపత్తిస్తే
ప్రసూతేః గదితా ఖలు
నవోఢా మబలాం హత్వా
త్వయాత్ర కిము సాధ్యతే. 24

జాతం జాతమపత్యం తే
దాస్యామ్యవితథం శపే
కృపయా మోచయైనాం త్వం
దుష్కృత్యాద్విరమేతి చ. 25

తస్య వాచం సమాకర్ణ్య
హననాద్విరరామ సః
నియతేర్హి బలీయస్త్వాత్
సర్వస్తా మనువర్తతే. 26

వసుదేవోఽథ దేవక్యా
మృత్యుహస్తాద్విముక్తయా
జగామ సహసా గేహం
సాన్త్వయన్ దుఃఖితాం బహు. 27

కాలే గతే చ కస్మింశ్చిత్
దినే బాలమసూత సా
జాతం కృచ్ఛ్రేణ కంసాయ
దదౌ తస్మై పితా శిశుమ్. 28

దృష్ట్వా సత్యే స్థితం కంసః
ప్రాహైవం భగినీపతిం
అష్టమాత్మజలు మే మృత్యుః
గృహాణైనం శిశుం భవాన్. 29

వసుదేవ స్తదా కర్ణ్యా
స్వభాగ్యం బహుధా స్మరన్
సంతుష్టస్సుతమాదాయ
స యయౌ నిజమన్దిరమ్. 30

-: నారదాగమనమ్: -

అథైకదా త్రికాలజ్ఞః
కంసమాసాద్య నారదః
పాపిష్ఠం కుశలం పృష్ట్వా
ప్రసంగాదిదముక్తవాన్. 31

వృష్ణీంశ్చ వసుదేవాదీన్
దేవక్యాద్యా యదుస్త్రియః
నందాదీన్గోపవీరాం శ్చ
విద్ధి దేవాంశ సంభవాన్. 32

యే చ త్వామనువర్తన్తే
జ్ఞాతయో మిత్ర బాంధవాః
సర్వాంశ్చ తాన్విజానీహి
దనుజాంశ సముద్భవాన్. 33

కాలనేమిర్మహాదైత్యః
త్వమాసీర్గతజన్మని
విష్ణునా ఘాతితస్తస్మి
న్నిత్యుక్త్వా గతవాన్ కృతీ. 34

-: కంసస్య దుష్కృత్యాని: -

క్రుద్ధస్తదా తదాకర్ణ్య
కంసో రోషేణ దేవకీం
వసుదేవం సమాకృష్య
కారాగేహే బబన్ధ సః. 35

జఘాన క్రూరకర్మా సః
జాతం జాతం సుతం తయోః
బబంధ పితరం చాపి
బుభుజే శూరమాధురాన్. 36

చాణూర ముష్టికాద్యైస్సః
పీడయామాస యాదవాన్
అవసన్ గుప్త దేశేషు
తద్భీతా శ్చ యదుశ్రియః. 37

రోహిణీ కంసభీతా చ
నన్దపత్న్యా యశోదయా
ఉవాస గోపకాన్తేవ
గోకులే నన్దమన్దిరే. 38

హతేషు షట్సు పుత్రేషు
కంస నిస్త్రింస ధారయా
శేషాఖ్యం సప్తమం ధామ
దధౌ గర్భే చ దేవకీ. 39

మాధవేన సమాదిష్టా
యోగమాయా హి ధామ తత్
నిష్కృష్య జఠరాత్తస్యాః
రోహిణ్యాం న్యక్షిపత్తతః. 40

పౌరాశ్చ దేవకీ గర్భ
స్రంసితశ్చేతి చుక్రుశుః
సాద్భుతా మోహితాస్సర్వే
బభ్రము ర్విష్ణుమాయయా. 41

అసూత రోహిణే కాలే
    పుత్రమానన్దదాయకం
నన్దాదిభిర్మహా భాగా
    సానన్దైరభినన్దితా. 42

-: కృష్ణజననమ్: -

విష్ణ్వంశస్తు తదా గర్భే
    దేవక్యాః ప్రవివేశ హి
దేవకీ నితరాం రేజే
    సాగ్ని గర్భా శమీవ సా. 43

తతో విష్ణుః ప్రసన్నాసు
    దిశు కాలే శుభావహే
కృష్ణపక్షే నభోమాసే
    నిశాయా మష్టమీ తిథౌ 44

కృష్ణపక్షే నభోమాసే
    నిశాయా మష్టమీ తిథౌ
అవాతరద్ధి దేవక్యాం
    ప్రాచ్యాం దిశి శశీవ సః. 45

శంఖ చక్రాది సంయుక్తం
బాలం శ్రీవత్సలాంఛనం
పీతాంబరం చతుర్బాహుం
మౌలి కుండల ధారిణమ్. 46

విస్మయోత్ఫుల్లనేత్రస్సన్
వసుదేవ స్సమీక్ష్య తం
సాక్షాత్స భగవాన్విష్ణుః
లేభే జన్మ గృహే మమ. 47

ఇత్యేవం మనసా కృత్వా
తుష్టావ బహుధా హరిం
హీనిం కంసాద్ధరేస్తత్ర
దేవకీ చ వ్యజిజ్ఞిపత్. 48

-: పూర్వవృత్తాంతః :-

ఆకులౌ పితరౌ దృష్ట్వా
ధైర్యమాకల్ప్య భీతయోః
ప్రాహైవం భగవాన్విష్ణుః
జన్మబంధం తయోస్తదా. 49

హేమాతః! పూర్వ సర్గే త్వం
పృశ్ని రాసీస్తథైవ చ.
పితా చ వసుదేవోఽపి
సుతపాఖ్యః ప్రజాపతిః. 50

బ్రహ్మణా చ సమాదిష్టౌ
ప్రజాసర్గే యువాం తదా
దివ్యవర్షసహస్రాణి
మాం ప్రతి తేపథుస్తపః. 51

ఆగతం మాం తదావీక్ష్య
యువయోర్వరదిత్సయా
అనపత్యౌ యువాం భ్రాంత్యా
వవ్రాథే మాదృశం సుతమ్. 52

వరదోఽహం తథేత్యుక్త్వా
యువయోర్జన్మలబ్ధవాన్
పృశ్నిగర్భ ఇతి ఖ్యాతః
సూనురాసం ముదే చ వామ్. 53

అనంతరం ద్వితీయేఽపి
యువామదితికశ్యపౌ
ఉపేంద్ర ఇతి జాతోఽహం
నామ్నా వామన ఇత్యపి. 54

దేవకీ వసుదేవాఖ్యౌ
తావేవాద్య బభూవథుః
వాం ప్రీతయే సుతోఽభూవం
దుష్టసంహార సిద్ధయే. **55**

మయేదం దర్శితం రూపం
ప్రాగ్జన్మ స్మరణాయ తే
అన్యథా మద్భవం జ్ఞానం
జాయేత యువయోర్నహి. **56**

యది కంసాద్భయం త్వర్హి
నయ మాం గోకులం పితః
యశోదాయాం భవాం బాలాం
మన్మాయాం ద్రుతమానయ. **57**

ద్వారాణ్యపి చ సర్వాణి
భవేయు ర్వివృతాని చ
దుస్తరా యమునా చాపి
నూనం సుప్రతరా భవేత్. **58**

ఇత్యేవం జన్మసంబంధం
విధేయ ముపదిశ్య చ
పిత్రోస్సమ్పశ్యతోరేవ
శిశురూప మవాప సః. **59**

-: గోకులగమనమ్ :-

వసుదేవస్తదా శీఘ్రం
ఉత్తానశయమచ్యుతం
నిక్షిప్య కరయోర్మధ్యే
ప్రతస్థే గోకులం ప్రతి. 60

తథైవ తాని సర్వాణి
ద్వారాణి వివృతాని చ
పౌరాశ్చ మాయయా విష్ణో
రభూవన్మోహితాస్తదా. 61

ఉపాంశు గర్జితైర్మేఘైః
వవర్ష జలముద్ధృతం
అనన్తశ్శిశుమాచ్ఛాద్య
ఫణైర్వారి న్యవారయత్. 62

ప్రవృద్ధా సాపి యమునా
ద్విధా భూత్వా స్వయం తదా
దదౌ హి సుగమం మార్గం
ఆత్మీయేవ రమాపతేః. 63

వసుదేవోఽథ నన్దస్య
గేహం గత్వా శనైశ్శనైః
జనేషుతత్ర సుప్తేషు
శయ్యాగార మగాచ్ఛ సః. 64

యశోదాం నిద్రితాం జ్ఞాత్వా
శాయయిత్వా హరిం శనైః
గృహీత్వా పుత్రికాం మాయాం
స ప్రత్యాగతవాన్ పురీమ్. 65

ఆగత్య భవనం శీఘ్రం
యథాస్యాచ్ఛ తథా సుతాం
న్యక్షిపచ్ఛయనే పత్న్యాః
హరే రాదేశ పాలకః. 66

-: భృత్యనివేదనమ్ :-

సుప్తోత్థితా భటాస్తత్ర
శ్రుత్వా చ శిశురోదనం
ఉపేత్య సహసా కంసం
ప్రసూతిం చ న్యవేదయన్. 67

నిశమ్య వికలః కంసః
　　ప్రస్థలంశ్చ పదేపదే
సూతికా గృహ మాసాద్య
　　హన్తుముద్యుక్తవాన్ శిశుమ్. 68

బాహుభ్యాం తరసా బాలా
　　ముపగూహ్యా చ దేవకీ
యయాచే బహుధా దీనా
　　కంసం చ హననోద్యతమ్. 69

తథాఽపి నిష్ఠురః కంసః
　　హస్తాదాకృష్య బాలికాం
గృహీత్వా పాదయోస్తాం తు
　　భూతలే న్యక్షిపద్ధృఢమ్. 70

-: మాయాశిశువచః :-

సద్య ఏవ శిశుర్మాయా
　　రత్నాభరణ భూషితా
సాయుధాష్ట భుజా దేవీ
　　భూత్వాఽకాశే హ్యావాతరత్. 71

విహ్వాలం చపలం కంసం
దృష్ట్వా దేవీదమాహ చ
త్వం మయా హతయా మూఢ!
సాధ్యసే కిం ప్రయోజనమ్. 72

కుత్రచిత్తవహన్తా తు
జాత ఇత్యవధారయ
అతో హి దేవకీం దీనాం
మా హింసీ రిత్యువాచ సా. 73

సర్వం నిశమ్య కంసస్తు
స్వాపరాధం విగర్హయన్
బన్ధనాత్భగినీభావౌ
మోచయిత్వా గృహం యయౌ. 74

దేవకీ వసుదేవౌ చ
తృప్తౌ తత్పరివర్తనే
సర్వందైవ కృతం బుద్ధ్వా
జగ్మతుః స్వేచ్ఛయా గృహమ్. 75

-: సచివ మన్త్రణమ్ :-

అనంతరం సమాహూయ
మన్త్రిణః గుప్తచారిణః
ఆచచక్షే తదా కంసః
వృత్తాంతం బాలికోదితమ్. 76

సర్వం నిశమ్య వృత్తాంతం
సచివా ఇదమూచిరే
రాజేంద్ర! భవతాఽవశ్యం
శ్రద్ధేయాని వచాంసి నః. 77

చికిత్సితుం తదాఽశక్యం
యది వ్యాధి రుపేక్షితః
తథైవ రిపురల్పోఽపి
రూఢశక్తి ర్నచాల్యతే. 78

దేవానాం హి హరిర్మూలం
ముని సజ్జన గోబుధాః
తపాంసి యజ్ఞదానాది
హరేర్మూలం వదన్తి చ. 79

తస్మాచ్చ మూలభూతాని
ధ్వంసితవ్యాని పార్థివ
కార్యా ప్రతిక్రియాఽవశ్య
మస్మాభిరపి సత్వరమ్. 80

కంసస్తదా సమాహూయ
దానవాన్ కామరూపిణః
ప్రావిశత్ గృహమాదిశ్య
జనానాం హింసకర్మణి. 81

-: పుత్రోత్సవమ్ :-

జాతాహ్లాద శ్శుచిర్నందః
గోకులే పుత్రజన్మనా
జాతకర్మాది సంస్కారం
చకార విధివచ్ఛిశోః. 82

భూసురేభ్యస్తదానన్దః
ధేనూనామయుతం ముదా
దానాని చ సమస్తాని
ప్రాయచ్ఛద్ విధివద్వ్రజే. 83

పతాకా ధ్వజ మాలాభిః
చూతపల్లవ తోరణైః
రమ్యాభీరంగవల్లీభిః
గోకులం సమలంకృతమ్. 84

యశోదా తనయం ద్రష్టుం
లీలామానుష విగ్రహం
వ్రజాంగనాస్సమాగత్య
హరయే దదురాశిషః. 85

గోకులం ప్రాప సంపత్తిం
హరే రావాసకారణాత్
స్థితే సతి హరౌ యత్ర
కిము తత్ర న సిద్ధ్యతి. 86

-: నందవసుదేవ సమాగమః :-

నందస్తతో నియుజ్యాஉపి
గోపాన్ గోకులరక్షణే
జగామ మధురాం దాతుం
కరం కంసాయ వార్షికమ్.

ఉపాగతం దత్తకరం చ రాజ్ఞే
శ్రుత్వా హి నందం వసుదేవ భూపః
నివాస గేహం త్వరయోపగమ్య
పప్రచ్ఛ మిత్రం కుశలం ప్రజానామ్. 88

సమాగతం నష్టసుతం చ మిత్ర
మాశ్వాసయామాస స నందగోపః
పరస్పరం తౌ నిజబాంధవానాం
క్షేమం విచార్యాథ ముదం చ లబ్ధ్వా. 89

ఉపద్రవాస్సన్తి తదాశు గచ్ఛే
త్యాఖ్యాతవాన్ తం వసుదేవ భూపః
విమృశ్య నందో వసుదేవవాచం
స్మరన్ హరిం గోకులమాససాద 90

-: పూతనా సంహారః :-

అథైకదా కంసనృప ప్రచోదితా
నిశాచరీ సర్వచరీ చ పూతనా
బలాత్సమాకృష్య శిశూంశ్చ నిఘ్నతీ
వ్రజం ప్రపేదే చ జిఘాంసయా హరేః. 91

వ్రజం ప్రవిష్టా శిశుఘాతినీ తదా
మనోజ్ఞరూపం తరుణీవ బిభ్రతీ
గేహే చ నన్దస్య విచిన్వతీ శిశూన్
దదర్శ లీలాశిశు రూపధారిణమ్. 92

నిసర్గ విజ్ఞాత జగద్విచేష్టిత
శ్చరాచరాత్మా భువనస్య పాలకః
సమాగతాం తాం శిశుఘాతినీం తదా
హరి ర్విదిత్వాఽఽస నిమీలితేక్షణః. 93

విలోక్య సా భస్మ సమావృతం శిశుం
కృశానుమిత్యేన మజానతీ హరిం
వరం సమారోప్య నిజాఙ్కమర్భకం
తదా రభే పాయయితుం విషం పయః. 94

విలోక్య తాం తత్ప్రభయా విమోహితే
హరేః జనన్యౌ ప్రతిమే బభూవతుః
తదా కరాభ్యాం చ విమర్దయన్ కుచౌ
స పూతనాసూన్ పయసా పపౌ హరిః. 95

విమర్దితా బాలముకున్దమారితా
నిశాచరీ ప్రాప్తనిజాకృతిస్తదా
కృతోరురావా విగతాఙ్గచేష్టనా
పపాత భూమౌ చ మహాశిలేవ సా. 96

కలేబరం తత్సహసా సమాగతాః
విలోక్య భీతా అభవన్ వ్రజౌకసః
వ్రజాఙ్గనా వీక్ష్య కలేబరే స్థితం
తమగ్రహీషు స్త్వరయా హరిం తదా. 97

తతో యశోదా హరయే భయాపహ
మకారయద్రక్షణమఙ్గనా జనైః
తదైవ నన్దో నగరాదుపేత్య తత్
విలోక్య సస్మార సుహృద్విబోధితమ్. 98

వ్రజౌకసస్తత్ర కలేబరం తదా
విధాయ ఖండానదహన్బహ్యానకం
పయః ప్రదానాత్హరయే జిఘాంసయా
గతాపి సా మోక్షమవాప పూతనా. 99

-: శకట భంజనమ్ :-

అథైకదా జన్మదినోత్సవం హరేః
చకార సా స్వస్త్యయనాది పూర్వకం
సుతం హ్యధస్తా చ్ఛకటస్య నిద్రితం
నిధాయ సాఽభూద్గృహకృత్యతత్పరా. 100

విడంబ భావేన నిమీలితేక్షణ
స్తదాఽసురం తం శకటాకృతిం గతం
పదాభిఘాతైః కరముష్టి తాడనై
శ్చకార భగ్నాక్ష రథాఙ్గ కూబరమ్. 101

నిశమ్య భగ్నధ్వనిమఙ్గనాజనాః
యశోదయా తాః త్వరయా సమాగతాః
భృశం విపర్యస్తమనో విలోక్య తం
హరిం గృహీత్వా హ్యభవన్ సవిస్మితాః. 102

-: తృణావర్తహననమ్ :-

అథైకదా తృణావర్తః
కంసదైత్యప్రచోదితః
రూపం చక్రానిలం ప్రాప్య
సమాన్నాదక్రమీద్వ్రజమ్. 103

హృత్వాఽథ చక్రవాతేన
హరిం మాతృసమీపగం
సమంతాత్పాంశు వర్షేణ
చ్ఛాదయామాస గోకులమ్. 104

యద్దైవోప రతే పాంసా
వపశ్యన్తీ హరిం తదా
చుక్రోశ హరయే దీనా
నన్దపత్నీ భయాకులా. 105

దైత్యేనాపహృతో బాలః
గలేఽగృహ్ణాద్దృఢం రిపుం
నిర్గతాసు స్తదా దైత్యః
పపాత గగనాద్భువి. 106

గృహీత్వా సహసా బాలం
లమ్బమానం కలేబరే
దుఃఖితాయై యశోదాయై
గోపకాంతా దదుర్ముదా. 107

తద్దైవోపగతో నన్దః
దృష్ట్వాద్దైత్యకలేబరం
అమాని వసుదేవోక్తం
మృషాఽవశ్యం నహీతి చ. 108

-: గర్గాగమనం, నామకరణం చ :-

అథైకదా యదూనాం చ
గర్గోనామ పురోహితః
ప్రేషితో వసుదేవేన
వ్రజం ప్రాప మహాతపాః. 109

సమాగతం తమాలోక్య
ప్రత్యుత్థాయ కృతాంజలిః
సత్కృత్య చ యథాయోగ్యం
నంద ఏవం వ్యజిజ్ఞపత్. 110

మహాభాగ! త్వమస్మాకం
పుత్రయోర్వర్ధమానయోః
ద్విజాత్యుచిత సంస్కార
మవశ్యం కర్తుమర్హసి. 111

త దైవం ప్రార్థితో గర్గః
కృత్వా చ తదపేక్షితం
చకార రోహిణీసూనోః
నామత్రయ మిదం ముదా. 112

రామ ఇత్యభిధా తస్య
హ్యభిరామతయా గుణైః
బలాధిక్యతయా నూనం
తన్నామ బల ఇత్యపి. 113

తదైవం విమతానాం చ
యదూనామైక్యసాధనాత్
సంకర్షణ ఇతీదం చ
త్రీణి నామాని తస్య హి. 114

తథైవం నందసూనో శ్చ
కృష్ణవర్ణతయా ముదా
కృష్ణ ఇత్యభిధాం తస్య
కృతవాన్ గర్గపండితః. 115

జ్ఞాతత్వాత్వసుదేవేన
వాసుదేవ ఇతీరయన్
నామాని బహువర్తన్తే
గుణకర్మ విభాగశః. 116

ఏవం కృత్వా మహాభాగే
గర్గాచార్యే గతే సతి
కృష్ణం హి పరమాత్మానం
నన్దగోపో౽హ్యమన్యత. 117

-: కృష్ణచేష్టాకథనమ్ :-

ప్రవర్ధమానావథ రామకృష్ణౌ
బాల్యోచితైస్తై రమణీయకృత్యైః
వ్రజాంగనానాం చ నిజాంబయోశ్చ
ప్రకల్పయామాసతు రాశు మోదమ్. 118

కృత్వాపరాధానపసార్య కృష్ణ
స్తదైకదా మాతృసమీపమేత్య
ఆత్మాన మాచ్ఛాద్య పటాంచలేన
ననాట భీతిం వ్రజసుందరీభ్యః. 119

కృష్ణం హి పశ్చాదనుగమ్య మానాః
వ్రజాంగనాః మాతరమూచురేవం
తవార్భకోఽయం చపలశ్చ చోరః
సూమోచయైనం నవనీత చోరమ్. 120

యతోఽహ్యాయం చోర ఇవ ప్రవిశ్య
హైయంగవీనం దధి శిక్య లగ్నం
భుక్త్వాఽవశిష్టం వ్యతరచ్చ సర్వం
తత్రాగతేభ్యః కిల వానరేభ్యః. 121

ముమోచ వత్సాన్ తరుబంధితాంశ్చ
ఆక్రోశ్య బాలానగమత్ప్రసుప్తాన్
తథైవ శ్వశ్రూస్నుషయోశ్చ మధ్యే
ప్రాకల్పయద్వాక్కలహం ముదాఽసౌ. 122

ఇత్యేవ మాకర్ణ్య సుతస్య చేష్టాః
విహస్య రాగాతిశయేన మాతా
తద్బాల్య చాపల్య మితి క్రమేణ
సమర్థయామాస తదా యశోదా. 123

-: విశ్వదర్శనమ్ :-

కదాచిదే షో మృదత్తి మాతః
పశ్యేతి రామేణ నివేదితా సా
వ్యాదేహి వక్త్రం వద ఖాదితం వా
నవేతి మాతా తనయం హ్యపృచ్ఛత్. 124

మాతస్త్వయా తాడయితుం చ సర్వే
వదన్తి భుక్తా మృదితి ప్రవాదం
నాఽహం త్వఖాదం యది వాంఛసి త్వం
పశ్యేతి వక్త్రం విపులీ చకార. 125

సాబ్ధిద్వీప వసుంధరాం వనభువ
　　శ్శైలాన్నదీః నిర్ఝరాన్
కృత్స్నం దేవమనుష్య జీవనివహం
　　చంద్రార్క తారగ్రహాన్
పాతాలం వ్రజవాసినో నిజగృహం
　　చాత్మానమాప్తాన్తదా
దృష్ట్వా తస్య విదారితే చవదనే
　　తస్థౌ యశోదా భియా. 126

స్వప్నోను కింవా యది దేవమాయా
కింవా మమాఽభూదుత చిత్తమోహః
ఇతి ప్రతర్క్యాఽథ పరాత్పరం తం
జ్ఞాత్వా హి పుత్రం జననీ వవన్దే. 127

విలోక్య తస్యాస్స్థితిమత్ర కృష్ణః
ప్రాకల్పయత్స్నేహమయీం చ మాయాం
తతో యశోదా తనయం పురస్థం
అంకే సమారోప్య చుచుంబ రాగాత్. 128

-: గుహ్యకశాపవిమోచనమ్ :-

అథైకదా యశోదా సా
　　గాయన్తీ కృష్ణ ఖేలనం
స్వీకృత్య దధి భాణ్డాని
　　నిర్మమన్థ దధి స్వయమ్. 129

అత్రాంతరే సమాగత్య
స్తన్యకామో హరిస్తదా
మన్థనే వ్యాపృతా మంబాం
న్యషేధత్తాం హి మంథనాత్. 130

బాలమఙ్కే సమారోప్య
పాయయన్తీ స్తనం ముదా
పశ్యన్తీ చ స్థితా తస్య
సస్మితం ముఖ పఙ్కజమ్. 131

అగ్నౌ స్థితం పయోభాండం
తదాఽవశ్రవణాయ సా
అవరోప్య సుతం శీఘ్ర
మఙ్కాద్యాతా ససంభ్రమమ్. 132

అనేన జాత కోప స్సః
దండకాష్ఠేన సత్వరం
భిత్వా చ దధి భాండాని
గృహాంతర మపాసరత్. 133

అన్విష్య బహుధా క్రుద్ధా
గృహాంతరముపేత్య సా
నవనీతం కపిభ్యశ్చ
దదర్శ దదతం సుతమ్. 134

పశ్చాచ్చనై రుపేత్యస్వాం
　　గ్రహీతుం ప్రయతాం చ తాం
అంబాం గృహీతవేత్రాం చ
　　దృష్ట్వా కృష్ణో హ్యపాసరత్. 135

అనుసృత్య సుతం మాతా
　　ధావన్తీ కోపరూషితా
కథంచిత్ చపలం కృష్ణ
　　మగ్రహీత్తం కృతస్మితమ్. 136

రుదన్తం కమ్పితం బాలం
　　గృహీత్వా సమభర్త్సయత్
ఉలూఖలే బద్ధుమైచ్ఛ
　　త్తాడనాచ్చ విరమ్యసా. 137

గృహవర్తీనిదామాని
　　హ్యపర్యాప్తాని బన్ధనే
యశోదా గోపకాంతాభిః
　　దృష్ట్వా తస్థౌ సవిస్మితా. 138

దృష్ట్వా మాతృప్రయాసం తత్
　　స్వయం తస్థౌ స బంధనే
యశోదా బద్ధముత్సృజ్య
　　యయౌ కర్తుం క్రియాంతరమ్. 139

తథా బద్ధశ్చ కృష్ణోఽయం
దృష్ట్వా తౌ సాలపాదపౌ
ఉలూఖలం సమాకర్షన్
వృక్షయోరన్తరం యయౌ. 140

ఆచకర్ష తయోర్మధ్యే
తిర్యగ్గతములూఖలం
తదా వృక్షద్వయం భూమౌ
పపాత సుమహాధ్వని. 141

తస్మాదుత్థాయ దివ్యౌ చ
యువానౌ గోపబాలకం
విదిత్వా పరమాత్మానం
స్తోత్రం కృత్వా గతౌ ముదా. 142

కుబేరస్య సుతావేతౌ
శ్రీమదాంధౌ సుదుర్మదౌ
ప్రథమోఽయం మణిగ్రీవః
అన్యస్తు నలకూబరః. 143

మందాకినీ నదీ తోయే
స్త్రీభిస్సాకం దిగంబరౌ
చిక్రీడితు ర్యథాకామం
గజావివ కరేణుభిః. 144

స్త్రీజనో వీక్ష్య దేవర్షిం
చక్రుర్వసనధారణం
అస్తాం తు గుహ్యకావేతౌ
నిర్లజ్జౌ విగతాంబరౌ. 145

తదా నారద శాపేన
ప్రాపితౌ సాలవృక్షతాం
కృష్ణస్యానుగ్రహేణైవ
లబ్ధౌ తౌ దివ్యరూపతామ్. 146

అత్రాంతరే వృక్షవిపాతరావం
నిశమ్య సంజాతభయా యశోదా
నందేన సాకం వ్రజవాసిభిస్సా
సమేత్య వృక్షౌ పతితౌ దదర్శ. 147

విముచ్య బన్ధాత్తనయం యశోదా
నన్దాదిభిస్సా ప్రముదం చ లేభే
వృత్తం తదా గోపకుమార వక్త్రాత్
నిశమ్య సర్వే చకితాఃబభూవుః. 148

-: బృందావన గమనమ్ :-

ఉపద్రవేభ్యశ్చకితాః వ్రజౌకసః
వ్రజం విహాయాథ సమస్తవస్తుభిః
విమృశ్య బృందావనవాసయోగ్యతాం
ప్రతస్థిరే తే శకటాన్యధిష్ఠితాః. 149

గోవర్ధనాద్రీంద్ర విభూషితం తం
బృందావనం యామునవారిపూతం
సుశోభితం పుష్పఫలైర్మనోజ్ఞ
మావాస యోగ్యం వివిశుర్ముదా తే. 150

-: గోవత్సరూపదైత్యహననమ్ :-

మనోహరైః ఖేలననర్తనైశ్చ
స యాపయామాస దినాని మిత్రైః
విజ్ఞాయ కంసస్తు హరిం చరేభ్యః
నియుక్తవాన్ కృష్ణవధాయ దైత్యాన్. 151

బృందావనే తత్ర హరిం నిహన్తుం
కంసప్రయుక్తో దనుజస్తదైకః
గోవత్సరూపం హ్యధిగమ్య శీఘ్రం
వివేశ స స్తేషు చరేషు గోషు. 152

విలోక్య తం దూరత ఏవ కృష్ణః
ప్రధావ్య పశ్చాత్పదయోః గృహీత్వా
న్యపాతయత్తం తు కపిత్థ వృక్షే
తదాశు దైత్యశ్చ గతాసురాసీత్. 153

-: బకరూపదైత్యహననమ్ :-

తథైవ చాన్యో బకరూపధారీ
రక్ష స్స్వతుండేన హరిం గృహీత్వా
యదారభే తం గ్రసితుం తదైవ
తుండం గృహీత్వా విదదార దైత్యమ్. 154

-: బకాఖ్యదైత్యహననమ్ :-

అథైకదా తత్రవనాశనే తౌ
సంజాత కామౌ బలరామకృష్ణౌ
ఆహూయ తాన్ శృఙ్గరవేణ గోపాన్
స్వీకృత్య భక్ష్యం యయతుర్వనాన్తమ్. 155

కంసప్రయుక్తశ్చ బకాఖ్య దైత్యః
భూత్వా మహాసర్ప ఇవాతి దీర్ఘః
కృష్ణం సరామం గ్రసితుం చ గోపాన్
వ్యాదాయ వక్త్రం స తు పథ్యశేత. 156

వ్యాలస్య వక్త్రం ఘనగహ్వరాభం
గోపాః ప్రవిష్టా గ్రసితా నచాసన్
విశంక్య హానిం సుహృదాం ముకున్దః
ప్రవిశ్య వక్త్రం వవృధేఽప్రమాణమ్. 157

ప్రవృద్ధదేహం గ్రసితుం హ్యశక్తః
నిరుద్ధవాయుప్రసరస్సదైత్యః
మృతోఽభవ త్తస్య ముఖాన్ముకుందః
ప్రత్యాగత స్తైస్సహ గోపబాలైః. 158

పశ్యత్సు సర్వేషు మృతోత్థితం త
జ్జ్యోతిర్వివేశాథ హరౌ శరణ్యే
అనంతరం ఖేలన గహ్వరాభం
క్రీడార్థమాసీత్ భుజగస్య చర్మ. 159

-: బ్రహ్మణః గర్వభంగః :-

అథైకదా భోజన భక్షణాయ
గోపాలబాలైః పరివేష్టితోఽసౌ
తదైవకాలే తృణలోభకృష్టాః
వత్సాస్సమస్తా వివిశు ర్వనాంతమ్. 160

జ్ఞాతుం విధాతా మహిమానమస్య
హ్యాన్తర్దధౌ వత్సకులం చ నీత్వా
సర్వానపశ్యన్ బహుధా విచింత్య
మేనే విధాతుర్విపరీతకృత్యమ్. 161

అన్విష్య కృష్ణో విపినేషు వత్సాన్
మిత్రాణ్యపశ్యన్ చలితో బభూవ
పరీక్షణీయం విధికల్పితం హి
మత్వేతి తస్థౌ స్మిత మత్రకుర్వన్. 162

యద్యద్వయో రూపవపూంషి యేషాం
తత్తద్వయో రూప వపూంషి తేషాం
సంసృజ్య సర్వాన్ నిజగేహమాశు
న్యవర్తయత్ గోపహితాయ కృష్ణః. 163

వర్షే వ్యతీతే సమయే కదాచిత్
ధాతా సమాగత్య వివేద చైవం
మన్మాయయా చ్ఛాదితగోపవత్సా
కథం నుసృష్టాః కిము విష్ణుమాయా. 164

ఏవం విచిన్త్యాథ వినష్టమోహః
చతుర్భుజం చక్రగదాద్యుపేతం
పీతాంబరం కౌస్తుభ ధారిణం తం
దదర్శ ధాతా భగవన్తమగ్రే . 165

విలోక్య రూపం పరమాద్భుతం వపుః
సనాతనం మోక్షపదప్రదం హరిం
వినమ్రమూర్ధా విహితాంజలిర్విధిః
యయావభిష్టూయ నిపత్య పాదయోః. . 166

వినిర్గతే ధాతరి కీర్తనీయః
గోపాలబాలైర్బహు సేవ్యమానః
చిక్రీడ బాలోచిత ఖేలనా
గ్రామ్యైస్సమం గ్రామ్యవదాచరన్ సః. 167

పౌగండకం షష్ట మనన్తకీర్తిః
వ యస్సమాశ్రిత్య నిజాగ్రజేన
విహర్తుకామః కుసుమాకరం తత్
వివేశ బృందావన మచ్యుతోఽసౌ. 168

-: ధేనుకాసురవధః :-

అథైకదా రాసభరూప ధారిణా
సబంధునా ధేనుక రక్షసాన్వితం
మనోహరం తాలవనం వనాంతరే
వివేశ కృష్ణో బలరామసంయుతః. 169

ప్రకమ్ప్య వృక్షం బలరామబాలః
న్యపాతయత్తాలఫలాని భూమౌ
శ్రుత్వా ధ్వనిం రోషరుషేణ దైత్యః
నిహత్య పద్భ్యాం సహసా ససార. 170

నిహన్తు కామం పునరాపతన్తం
రోషేణ భీమం ఖరరూపదైత్యం
రామస్తు తత్పాదయుగం గృహీత్వా
విభ్రామయన్తాలతలేఽక్షిపచ్చ. 171

తేనాహతస్తాల తరుః క్రమేణ
పార్శ్వస్థమన్యం తరుమాచకమ్పే
ప్రకమ్పనాద్భగ్న తరుం చ సర్వం
వనం ప్రవాతాహతవత్బభూవ. 172

జ్ఞాత్వా స్వనాథం గతజీవితం తం
సమాపతం తం ఖరయూథమేతం
విభ్రామయన్తౌ యమగేహ మేతౌ
సమ్ప్రేషయామాసతురాశు సర్వమ్. 173

తస్మిన్ హతే ధేనుకదానవే తే
చానన్తరం తత్రవనే మనుష్యాః
గావో సవత్సా హి తృణం యథేష్టం
సంచార్య పక్వాని ఫలాని జఘుః. 174

-: కాలియమర్దనమ్ :-

తతోఽపి రామేణ వినా వయస్యైః
జగామ కృష్ణో యమునానదీం సః
తస్యాః హ్రదే కాలియ ఇత్యాహిస్తు
చక్రే వసన్ వారి విషాకులం తత్. 175

పిపాసవో గోగణ గోపబాలా
స్తద్వారిణాఽసన్ గతచేతనాస్తే
తాన్జీవయిత్వాఽమృతవీక్షణేన
మేనే హరిర్ద్వేషితుమేన మస్మాత్. 176

కాలిన్దీహ్రదవాసినం విషముఖం
రక్తాక్షిభిః భీకరం
దంష్ట్రాగ్రస్థ విషాగ్ని తప్తసలిలం
ఫూత్కారసంత్రాసకం
దీర్ఘీభూతశతైక శీర్షకుటిలం
వ్యాలం హరిః కాలియం
చాన్వేష్టుం న్యపతత్కదంబవిటపా
ద్మిత్రైర్నిరుద్ధోఽపి సన్. 177

ఆలోడ్యాఖిలవారిభూరిభుజగం
జగ్రాహ కంఠే దృఢం
కృష్ణోద్వేజిత కాలియోఽపిరుషయా
ఽభిద్రావ్య తీవ్రేక్షణః
సందశ్యాథ బబన్ధ దేహమఖిలం
కృష్ణస్య దేహేన తత్
బన్ధాన్మోచయితుం స్వదేహమతులం
చావర్ధయల్లీలయా. 178

పశ్చాద్వర్ధితదేహీనం హరిమహీ
స్త్యక్త్వా పునః కాలియః
కృత్స్నం నష్టసమస్తశక్తివికలః
బద్ధం హ్యాశక్తోఽభవత్
జ్ఞాత్వా తం విగతౌజసం చ భుజగం
సమ్మర్ధయన్తేజసా
హ్యారుహ్యాథ ఫణాన్ ననర్త రుచిరం
నృత్యం శివం తాండవమ్. 179

విశఙ్కమానాః వ్రజవాసినస్తే
నన్దాదయో గోపకులాఙ్గనాశ్చ
ఆకర్ణ్య కృష్ణం హ్రదమగ్నమేనం
చక్రన్దురుచ్చైస్తటమేత్య శీఘ్రమ్. 180

ఆరుహ్య సర్పస్య ఫణాన్ నటన్తం
విలోక్య తం గోకులమాప హర్షం
పర్యాకులాః కాలియనాగకాన్తాః
తదాశు కృష్ణం శరణం ప్రపన్నాః. 181

అభ్యర్థనం నాగకులాఙ్గనానాం
తథైవ తత్కాలియ యాచనం చ
శ్రుత్వా ప్రసన్నో హరిరేవమాహ
స్వాపత్యదారైర్విశ వార్ధిపూరమ్. 182

కృష్ణానుమత్యా భుజగాధిరాజః
ప్రణమ్య సర్వైర్జలధిం వివేశ
నన్దాదయశ్చాశిష మాశు దత్వా
తత్రైవ చోషుర్హి నిశి శ్రమార్తాః. 183

సర్వేషు నిద్రాం సముపాగతేషు
దగ్ధుం దవాగ్ని స్సహసోఽత్థితోఽభూత్
పాహీ తి చాక్రన్దన మాకలయ్య
పపౌ తదగ్నిం భగవాన్ ముకున్దః. 184

-: ప్రలంబాసురవధః :-

అనంతరం భీష్మనిదాఘకాలః
వ్రజే హరౌ క్రీడతి గోపబాలైః
ఆభాసతే చైత్ర ఇవాగతశ్చ
మోదాయ గోపాంగన బాలకానామ్. 185

బృందావనం పల్లవరాగ తామ్రం
ద్విరేఫ ఝుంకార విభాసమానం
చూతాంకురైః కోకిలదీర్ఘరావైః
విభ్రాజమానం యయతుః కుమారౌ. 186

గోపాలబాలైస్సహ రామకృష్ణౌ
లోకోచితైః ఖేలన గాయనైశ్చ
ప్రక్రీడితుం పర్వత కందరేషు
తటేషు కుఞ్జేషు విచేరతుస్తౌ. 187

గాశ్చారయమాణౌ బలరామకృష్ణౌ
ప్రలంబనామా ఖలు హర్తుకామః
గోపాలరూపం సహసా స దైత్యః
ధృత్వా హి గోపేషు సుసజ్జతోఽభూత్. 188

సర్వం విజానన్నపి బాలకృష్ణః
జిఘాంసురప్యేనమమంస్త మిత్రం
ద్విధా విభజ్యాథ వయస్య సంఘం
చాయుంక్త దైత్యం కిల ఖేలనాయ. 189

ఏకస్య నేతా ఖలు రౌహిణేయః
చాన్యస్య నేతా నను వాసుదేవః
క్రీడా విధానే నియమం విధాయ
క్రీడాసు మగ్నాశ్చ బభూవురేతే. 190

జేతా హి వాహ్యస్తుపరాజితేన
సర్వైరనుష్ఠేయ మిదం చ సూత్రం
కృష్ణోఽపి దామానమువాహ శీఘ్రం
రామః ప్రలంబేన బభూవ వాహ్యః. 191

తముద్వహాన్ దూరముపేత్య రామం
భారాతిరేకేణ నిరస్తవేగః
తదా కరాలం నిజరూపమేత్య
చకార చోచ్చై ర్వికటాట్టహాసమ్. 192

దంష్ట్రైశ్చ భీమం కనకాభనేత్రం
విశీర్ణకేశం బృహదుగ్రకాయం
ప్రలంబదైత్యం నిజముష్టిఘాతైః
జఘాన రామః పురతస్సఖీనామ్. 193

-: దవాగ్నిపానమ్ :-

క్రీడానిమగ్నైః పశుపాలభాలైః
వనాద్వినష్టం తృణలోభనీతం
గోయూధమేత్రై రనవేక్షితం చ
వనాంతరం ముంజవనం వివేశ. 194

అన్వేష్టుకామః పశుయూథమేషః
వృక్షం సమారుహ్య సమాహ్వాయచ్చ
కృష్ణస్య కంఠస్వన మాకలయ్య
చకార యూథం ప్రతిశబ్దముచ్చైః. 195

తతో దవాగ్నిః పరితో విసార్య
మరుత్సహాయేన హి లేలిహానః
వనం శిఖాభిశ్చ పశూన్ సమాన్తాత్
పర్యాకులం గోపగణం చకార. 196

ఆరక్షితుం గోగణమగ్నితప్తం
సంప్రార్థితోఽభూత్ వసుదేవసూనుః
నిమీలితాక్షేషు చ బాలకేషు
పీత్వా దవాగ్నిం స ररక్ష సర్వాన్. 197

సమాగతాత్ గోపముఖాచ్చ సాయం
దవానలం తస్య నివారణం తత్
నిశమ్య వృద్ధా ఇతి మేనిరే తే
జాతావమూ భాగ్యవశాద్వ్రజేఽస్మిన్. 198

-: ప్రావృట్ :-

ప్రావృణ్ణీల పయోధరైః ఘనరవై
ర్వ్యాప్తం రరాజాంబరం
దీర్ఘాభా ఘనఘర్షణేన జనితా
విద్యుల్లతా దీప్యతే
నాట్యం మత్తమయూర సంఘ విహితం
హృత్కృష్యతే మానసం
గోత్రాయై సలిలం దదాతి జలదః
ప్రీత్యాధమర్ణ్యాత్మనా. 199

పూర్ణాః వర్షజలై రమోఘగతిభి
ర్ధావన్తి నద్యస్స్వయం
భేకాః స్వీయ విచిత్ర ఘోరవిరుతై
శ్ఛిన్దన్తి కర్ణేంద్రియం
దేశం నిర్జల మేత్య జన్తునివహా
శ్చాప్నోతి నిర్భీకతాం
ఏవంప్రావృషి దర్శనీయ విషయై
ర్విశ్వంభరా వర్ధతే. 200

సంచారయన్ ప్రావృషి శాద్వలేషు
ధేనూస్తతో వేణురవం ప్రకుర్వన్
ఖాదన్ హి ధధ్యోదన మర్భకైస్సః
కృష్ణస్తదా ఖేలతి సైకతేషు. 201

ఏవం ప్రావృషి గోపబాలసహితే
బృందావనే క్రీడతి
నిర్మేఘం గగనం ప్రఫుల్లజలజా
శ్శుభ్రా దిశో నిర్మలాః
మార్గాశ్శోషితకర్దమాశ్చ సుగమాః
నద్యశ్చ కార్శ్యాః కృతాః
ప్రాప్తోఽయం శరదాగమ స్సుమనసా
మానంద సందాయకః. 202

ఉద్వేజితాశ్శారద చంద్రికాయాం
పీతాంబరం నీలఘనాభగాత్రం
మనోహరం వేణు రవం నదన్తం
ఆలోక్య కృష్ణం హ్యవదన్ కుమార్యః. 203

కృష్ణాధరం స్పృశతి వేణురయం హి ధన్యః
బృందావనం భవతి పాద హతేన పూరం
దేవాఙ్గనా వియతి గాన విలుప్త చిత్తాః
అన్యోన్యమూచురిదమత్ర కుమారికాస్తాః.204

ధన్యాః భవన్తి హరిమీక్ష్య ముదా హరిణ్యః
ఆకర్ణ్య వేణురవ మాశు నిమీలితాక్షాః
వృక్షస్థితాః హి విహగాః మునయో భవేయుః
అన్యోన్యమూ చురిదమత్ర కుమారికాస్తాః.205

ఏవం ప్రకారేణ హరేర్మహత్వం
బృందావనే గోపకుమార్య ఏతే
పరస్పరం చోక్తవతీషు సత్సు
హేమన్త మాసస్సముపాగతోఽయమ్. 206

-: వస్త్రాపహరణమ్ :-

కాలిన్ద్యాస్సలిలేషు గాహనమమ్యాః
కృత్వావ్రతం మఙ్గలం
హేమాతః ! శివసున్దరి! ప్రభుమముం
కృష్ణం పతిం నః కురు
ఇత్యేవం వ్రజకన్యకా శ్శుచిధియా
మన్త్రం జపన్త్య స్సదా
హ్యేనర్చుః స్తుతిగీత దీప బలిభిః
కాత్యాయనీం మాతరమ్. 207

శ్రీగౌరీవ్రత కర్శితా అనుదినం
వాసాంసి తీరే యదా
నిక్షిప్యాథ జలే విజహ్రురబలాః
కృష్ణం స్తువత్యస్తదా
ఏతాభ్యశ్శుచికర్మజం ప్రతిఫలం
దాతుం స యోగీశ్వరో
తా ఏవం హ్యావదన్ గృహీత వసన
శ్చారుహ్య నీపం తరుమ్. 208

హేకాంతాః! నియమం విహాయ చపలాః
సంగమ్య చైకైకశో
హ్యత్రాగత్య యథేచ్ఛయా గతభయాః
గృహ్ణీత వాసాంసి వః
జానీమో వయమత్ర విష్ణుమనఘం
త్వాం చానయం మాకురు
దాస్యస్తే ఖలు శీతలేన చలితాః
త్వం దేహి వాసాంసి నః. 209

యూయం మే వచనం విధాయ శిరసా
గృహ్ణీత వాసాంసి వః
శ్రుత్వా తం హ్యపగుహ్య యోనిమబలాః
దాస్యో హ్రదా దాగతాః
ఆలోక్యాహ ధృతవ్రతా వివసనా
స్నానం త్వకార్షుర్ముదా
తస్మాత్పాప నివృత్తయే సవినయం
సన్త్వత్ర బద్ధాంజలీః. 210

శ్రుత్వా తద్వచనం కరేణ సుకరం
మర్మాజ్ఞ మాచ్ఛాద్య తాః
అన్యేనాచ్యుత మజ్ఞనాః ప్రణమితా
శ్చానర్చురుత్కీర్తనైః

యుష్మాభిర్జలమజ్జనం కృతమఘం
చాన్యం హరే ర్వందనం
తత్పాపద్వయ నాశనాయ కురుత
ప్రోద్బాహుభిర్వందనమ్. 211

వాక్యం తస్య నిశమ్య గోపవనితా
వస్త్రైర్వినా గాహనాత్
మత్వా తద్వ్యఫలం వ్రతాచ్చ జనితం
సర్వాఘ విధ్వంసకం
కృష్ణం సర్వఫలప్రదం కరపుటైః
కృత్వా హి తద్వందనం
పాద స్పర్శన కామ్యయా సవసనా
స్తస్థుస్తదా గోపికాః. 212

విజ్ఞాయ కాంక్షాం చ ధృతవ్రతానాం
స్వపాద సంస్పర్శన సోత్సుకానాం
యాతే త్యనుజ్ఞామదిశన్ముకుందః
కృష్ణానుమత్యా వివిశుర్వ్రజం తాః. 213

-: విప్రకాన్తాకథా :-

బృందావనే నన్దకుమారమేనం
గోపాః క్షుధార్తాః హి యయాచిరేఽన్నం
బాధాం తదీయాదుపనేతుకామో
కర్తవ్యమిత్యాహ మదుక్తమాశు. 214

విప్రైర్వనాదత్ర హి నాతిదూరే
యాగశ్ర్శుతౌ చాఙ్గిరసః ప్రసిద్ధః
ఆరబ్ధ ఆఖ్యాయ మదీయ నామ
యాచధ్వమన్నం వినయేన విప్రాన్. 215

కృష్ణస్య వాక్యం శిరసా గృహీత్వా
విప్రాః! క్షుధార్తౌ ఖలు రామకృష్ణౌ
దత్తౌదనం చేతి తయోః క్షుధార్థం
ప్రణమ్య విప్రాంశ్చ యయాచిరే తే. 216

నిశమ్య గోపాలక వాక్యమన్తరే
దాతుం న సిద్ధాః కిల వృద్ధమానినః
యజ్ఞేశ్వరం యజ్ఞమయం, పరాత్పరం
న తే విదుః బాలిశ భావయన్త్రితాః. 217

అతో నిరాశోపహతాన్ నివృత్తాన్
ప్రహస్య కృష్ణః పునరేవ మాహ
గత్వా మదావేశిత చిత్తవృత్తీః
యాచధ్వ మన్నం వినయేన దారాన్. 218

నిశమ్య విజ్ఞాపన మచ్యుతస్య
చతుర్విధం స్వాదుతరం ప్రభూతం
అన్నం గృహీత్వా పతిభిర్నిరుద్ధా
దిదృక్షయా కృష్ణ ముపాగతాస్తాః. 219

బృందావనే పల్లవరాగతా మ్రే
గాశ్చారయన్తం చ హరిం సరామం
పీతాంబరం నీలవిమోహితాఙ్గం
ప్రహర్ష మాపుర్భగవన్తమేత్య. 220

హేవిప్రపత్న్య ఇత ఆస్యతాం య
ద్దిదృక్షయా మాం సముపాగతా ను
యూయం సదా దర్శిత భక్తి భావాః
భవన్తి పుణ్యార్జన దత్తచిత్తాః. 221

భవన్తి పుత్రాః పతయో ధనాని
స్వకర్మ సమ్పర్క వశాత్ప్రియాని
యుష్మాభిరారబ్ధమఖస్యసిద్ధ్యై
తదాశు యాతాద్య ముదా కృతార్థాః. 222

స్వబాన్ధవానాం వచనం విహాయ
హరిం హ్యాగచ్ఛామ ఇతి ప్రకమ్పం
నిర్మాల్య యాతాద్య యథేచ్ఛయాఽపి
స్వభాన్ధవానైవ భవన్తు రుష్టాః. 223

సాన్నిధ్యమేవాత్ర సుఖాయ మే న
ధ్యానాదినాకర్ణన కీర్తనైశ్చ
భజన్తి యే మాం మయి దత్త చిత్తాః
అవశ్య మానన్దపదం లభేరన్. 224

ప్రతీయ మానేషు నిజాత్మబన్ధుషు
సమాగతాః విప్రకులాఙ్గనా ధియా
గృహస్థితైర్బన్ధుభిరాదరేణ తాః
మఖే నియుక్తాః పరిపూర్తయే తదా. 225

స్వీయాపరాధం బహు చిన్త్యమానాః
ద్విజాతయః కృష్ణమహత్వమేతత్
స్త్రీణా మమేయం హరి భక్తి భావం
కథం భవేద్వేతి విశంక్య తేపుః. 226

అవాతరద్విష్ణు రనన్త రూపః
కృష్ణాత్మనా గోపకులేఽతి విద్మః
పరన్తు సాక్షాద్భగవన్తమేనం
ద్రష్టుం న యామో విపరీతబుద్ధ్యా. 227

క్షమస్వ చాస్మాన్ భగవన్ విమూఢాన్
త్వమేవ సాక్షాత్కరణీయయోగ్యః
ఇతి ప్రధార్యాఽపి హరిం మునీశ్వరాః
ద్రష్టుం తదా కంసభయాన్న శక్తాః. 228

-: ఇంద్రగర్వభంగమ్ :-

సర్వేశ్వరో యోగిగణైక బన్ధుః
మహేన్ద్ర యాగోద్యత నన్దగోపాన్
జ్ఞాతుం తదా సమ్భ్రమ కారణం తత్
పప్రచ్ఛ నన్దం పితరం ముకున్దః. 229

కార్యాణి తత్కర్మ సముద్భవాని
తథాపి తత్కర్మ ఫలాచ్చ సిద్ధిః
కోఽయం మఖస్తస్య ఫలం చ కిం తత్
విజ్ఞాతు మిచ్ఛామి వదేతి తాత!. 230

మహేన్ద్ర మేతద్యజనం సహేన్ద్రః
మేఘాత్మనా వర్షతి జీవహేతోః
పారమ్పరోఽయం క్రియతే హి ధర్మః
నాచర్యతే చేత్ వ్యథ మాతనోతి. 231

ఇత్థం వచో నన్దముఖాన్నిశమ్య
స్వాభావ వాదం న్యవదచ్చ కృష్ణః
సర్వోఽపి జన్తుర్నిజకర్మణైవ
ప్రాప్నోతి జన్మస్థితి నాశనాని. 232

ద్వన్ద్వాని సర్వాణి చ కర్మజాని
కర్మప్రదాతా నహి కశ్చిదస్తి
ఆబ్రహ్మకీటం నిజకర్మతన్త్రం
న చాధిదేవోఽస్తి వినా స్వకర్మ. 233

నాపేక్షతే కర్మ కదాపి దైవం
స్వభావతః కర్మణ ఏవ సిద్ధిః
కర్మాధికారీ నహి కశ్చిదస్తి
ప్రయోజనం కిం మఘవార్చనేన? 234

జానన్తి సర్వే పశుపాలకా వయం
స్థిరాశ్రయో నాస్తి కదాపి కుత్ర చ
సంచారిణశ్శైలవనాధి వాసినః
ప్రపూరయామో హ్యుదరాణి కర్మణా. 235

తస్మాద్ధి గోబ్రాహ్మణ పర్వతానాం
విధ్యుక్త రీత్యాయజనం విధేహి
మృష్టాన్న దానేన చ దక్షిణాభిః
విప్రాంస్తథా పూజయతాతి భక్త్యా. 236

తథైవ శైలస్య బలిం ప్రదాయ
గవాం గణానాం చ తృణాని దత్త్వా
గోబ్రాహ్మణాద్రి జ్వలనస్య యూయం
ప్రదక్షిణం త్వాచరత ప్రకామమ్. 237

గోపైస్తదా శుద్ధవిశేషభక్త్యా
చానుష్ఠితం తత్ హరిణా యదుక్తం
గోపాజ్ఞనా కృష్ణకృతీర్జపన్త్యః
కృష్ణేన సాకం వివిశుర్వ్రజం తాః. 238

అలబ్ధపూజో మఘవాఽతిరుష్టః
సంవర్తకాఖ్యం ఘనపంక్తి మేవం
తే శ్రీమదాన్ధా శ్శిశుమాశ్రయన్తః
సురేశ్వరం మాం గణయన్తినైవ. 239

గర్వస్య హేతుః పశుయూథ ఏవ
గర్వస్తదా నశ్యతి తత్క్షయేన
పశువ్రజం నాశయతేతి చోక్త్వా
మరుద్గణైః స ప్రయయౌ మహేన్ద్రః. 240

ఇంద్రాజ్ఞామనుసృత్య మేఘనివహో
భీతావహైర్గర్జనైః
విద్యుద్దీపిత కాంతి పుంజచకితం
సర్వాత్మనా గోకులం
వృష్ట్యా పూరితవారిపూరనిచయై
ర్భూమండలం మజ్జయన్
ప్రావర్షచ్చ శిలావపాత మతులం
రాత్రిన్దివం భీకరమ్. 241

గావో భీషణ వాతవారితరయా
చార్తాస్తృణాపేక్షయా
శీతార్తాశ్శిశుగోపికా నిరశనా
గ్రాసార్థమాచక్రుశుః
గోపా దీనముఖా విషాదహృదయా
స్తస్థుః క్రియావర్జితా
ఏవం పీడిత గోకులాశ్రయగతాః
గోవింద మావేదయన్. **242**

ఆత్మానం బహులోకరక్షణపరం
మత్వా కృతం మన్యునా
తస్యేంద్రస్య మదాపహారవిధయే
గోవర్ధనోద్ధారణం
కర్తవ్యం, పశుగోపబాలవనితా
రక్షార్థమావశ్యకం
ఇత్యాలోచ్య కరేణ శైలమచిరం
ఛత్రం సమాకల్పయత్. **243**

గిరేరథస్తాత్ పరితోః హరేశ్చ
నిశ్శఙ్కమాలోక్య సమాయయుస్తే
ఏవం వ్యతీతాని దినాని సప్త
క్షుత్తృష్ణబాధాతేషు న దృశ్యతే హి. **244**

వినష్టదర్పో విదితానుభావో
న్యవారయత్ మేఘగణం సురేశః
నిర్మేఘమాసీత్ గగనం, ప్రసేదుః
దిశస్సమాలోక్య యయుర్వ్రజం తే. 245

తదద్భుతం కర్మ విలోక్య గోపాః
కృష్ణానుభావం బహుసంస్మరన్తః
విజ్ఞాతుకామా హి సమేత్య నన్దం
అప్రాక్షురేవం కిల కృష్ణ తత్త్వమ్. 246

కృష్ణస్య నారాయణ తుల్య తత్త్వం
గర్గాచ్ఛ్రుతం యత్ నిజగాద నన్దః
సాక్షాద్ధి నారాయణ రూపమేవ
మత్వేతి జగ్మశ్చ తమర్చయిత్వా. 247

గతేషు గోపేషు సురేశ ఇంద్రః
వినష్టదర్పో విదితానుభావః
హరిం వివిక్తే శిరసా ప్రణమ్య
కృతాఞ్జలిశ్చైవ మవోచదేనమ్. 248

హరే! ప్రభో! లోకహితాయ, కృష్ణ!
అవాతరస్త్వం యదువంశరత్న
స్వేచ్ఛాప్తరూపోఽసి జగచ్ఛరణ్యాం
సర్వేశ్వరం చావిగణయ్య మోహాత్. 249

మదాంధకారేణ కృతాపరాధం
క్షమస్వ మాం స్వీకృతమర్త్యదేహ
ఇతీరయిత్వా హరిణాప్తభద్రః
నాకం యయౌ నాకపతిర్నికామమ్. 250

తుష్టావ కృష్ణం సురభిః ప్రకామం
అనన్తరం తుమ్బురనారదౌ చ
దేవఙ్గనా నృత్తపరా స్సమన్తాత్
పపాత కృష్ణే బహు పుష్పవృష్టిః. 251

-: నందాపహరణమ్ :-

ఏకాదశీ పుణ్యతిథావుపోష్య
పరే దినే పావన వారి తీర్థే
స్నాతుం గతం నన్దమవేక్ష్య కశ్చి
దపాహరత్తం వరుణస్య దూతః. 252

అనాగతం నందమవేక్ష్య కృష్ణః
ఆనేతుకామో జలమావిశచ్చ
తదా ప్రచేతాః నిజలోకమాప్తం
స్తుత్వా క్షమార్థీ పితరం దదౌ సః. 253

ఆగత్య నందస్సముపేత్య గోపాన్
జగాద తత్రత్య మథాచ్యుతార్చాం
ద్రష్టుం చ తల్లోక విశేష శోభాం
యయాచిరే తే భగవన్తమేనమ్. 254

అక్రూర సమ్మోహక తీర్థభూమౌ
గోపాలకాన్ వాంఛిత తోషణార్థం
నయన్నదీదేశమయం చ సర్వాన్
అకారయత్పుణ్యనదీ నిమగ్నాన్. 255

మగ్నాశ్చ సర్వే మునియోగి గమ్యం
బ్రహ్మాస్పదం జ్ఞానమయం యదార్థం
సమీక్ష్య లోకం నిజజన్మధన్యం
మత్వావ తస్థుః హరి మీడయన్తః. 256

-: రాసక్రీడాః :-

వరానురోధేన విశేషభక్త్యా
ఆత్మాన మానందవశేన గోపీః
ఆరాధయన్తీః శరదిందు కాన్తౌ
మోక్షాస్పదం ప్రాపయితుం జగౌ సః. 257

కస్తూరికా తిలకరఞ్జిత ఫాలభాగః
నాసాగ్రవర్తి నవమౌక్తిక రమ్యవక్త్రః
కర్ణాంతలంబి మణికుండల దీప్తగండః
వక్షస్థలార్పిత మనోహర కౌస్తుభాఙ్గః. 258

శ్రీ చందనాంచిత మనోజ్ఞ వినీలదేహః
వేణుప్రవాదనరతః కమనీయగాత్రః
పీతాంబరో మృదుదృశో రమణీయ హాసః
కృష్ణో విరాజతి వనే శిఖిపిఞ్ఛమౌళిః 259

విరాజమానే సుమకుఞ్జజాలైః
బృందావనే సైకత వేదికాసు
చంద్రాతపే గోపవధూజనైస్తాః
సందర్శనీయాః ఖలు రాసలీలాః. 260

శ్రోత్రానందం కమలనయన
శ్రావయన్వేణుగానం
కర్ణన్వాస్తే సకలహ్లాదయాన్
చంద్రికాయాం వనాన్తే
శ్రావం శ్రావం గృహగత విధీన్
పారవశ్యేన ముక్త్వా
చాన్విష్యన్తే భవభయహరం
గోపవధ్వో ముకుందమ్. 261

గోప్యోర్మధ్యే విలసతి హరి
ర్వాదయన్ వేణువాద్యం
మధ్యేహర్యో ర్నటతి సుముఖీ
రాగభావాను గుణ్యాం
ఏకః కృష్ణో బహువిధతయా
రూపమాస్థాయ హృద్యం
ఆత్మారామో విహరతి వనే
రాసవిన్యాసకేల్యామ్. 262

ఏకా కాచన మీలితేవ యతతే
ద్రష్టుం హరిం నేత్రయోః
ఏకా కాచన లాలితేవ చపలా
వైముఖ్య మా కల్పతే
ఏకా కాచన వాఞ్ఛితేవ హరిణా
చోచ్చైస్సమాక్రోశతి
ఏకా కాచన సజ్జితేవ సుముఖీ
సంకేతమాపద్యతే. 263
ఏకాం పశ్యతి చారుహాసవదనో
గోపీం విలాసస్థితాం
ఏకాం చుమ్బతి రాగరఞ్జితముఖీం
గండస్థలే లీలయా
ఏకాం శ్లిష్యతి మారతాపకలితాం
గాఢం భుజాభ్యంతరే
ఏకాం కల్పతి పారవశ్య వివశాం
ప్రీత్యా రతౌ మాధవః. 264

ఏకా కాచన చుమ్బితేవ పిబతి
స్వీయాధరం లీలయా
ఏకా కాచన పీడితేవ కుచయో
ర్భాగ్యం తయోస్తౌతి చ
ఏకా కాచన సజ్జతేవ సురతే
సౌఖ్యేన సంజల్పతే
ఏవం రాసవిలాససౌఖ్యమతులం
గోపీజనైర్భావ్యతే. 265

ఏవం శారద చంద్రికాసు పులినే
గోపీజనాన్ క్రీడయన్
తాసాం తృప్తికరో విశేషమధురా
లాపైశ్చ సంతోషయన్
ఆర్తత్రాణ పరాయణో వరసుతో
కాలం తథా యాపయన్
అన్తే మోక్షపదం శరీరరహితం
ప్రాదాచ్చ సర్వేశ్వరః. 266

-: సుదర్శన వృత్తాంతః :-

గోపాః కదాచిచ్ఛకటాధిరూఢాః
సరస్వతీ తీరగతాంబికాఖ్యం
స్నాత్వా చ నద్యాం వనమావిశన్తః
సమర్చయామాసురుమామహేశౌ. 267

అనన్తరం బ్రాహ్మణ యాచకేభ్యః
గోభూహిరణ్యాది వసూన్యదుశ్చ
సుప్తస్య నందస్య పదాగ్రభాగం
దష్ట్వాఽరభే తద్రసితుం భుజంగః. 268

పాహీతి చాక్రందన మాకలయ్య
నందస్య పాదగ్రసనోద్యతం తం
విలోక్య సర్పం సహసా గృహీత్వా
పాదేన కృష్ణో దృఢమార్దయచ్చ. 269

విద్యాధరః ప్రాక్తన సర్పరూపం
విహాయ తత్పాద విమర్దనేన
మనోహరం ప్రాప్య విభూషితాఙ్గం
సాక్షాద్బభూవాత్ర చ దివ్యదేహమ్. 270

కృష్ణేన పృష్టశ్చరితం స్వకీయం
జగాద చైవం ధృతదివ్యదేహః
విద్యాధరోఽహం తు సుదర్శనాఖ్యః
రూపేణ గర్వీ బల యౌవనాభ్యామ్. 271

విమాన మారుహ్య చరఞ్చ దిక్షు
కురూపినశ్చాఙ్గిరసాన్తపస్థాన్
దృష్ట్వా తదీయాఙ్గ వికార భావాన్
హాసోత్సుకః పర్యహసం మదేన. 272

విలోక్య నః పర్యహసో యతస్త్వం
శేపుస్తదా తే భుజగో భవేతి
సుప్తో భుజంగో యది తాడ్యతే హి
రుష్టో భవేత్త్రత్పతికారబుద్ధ్యా. 273

పాదేషు తేషాం సహసా పతన్తం
ఉత్థాప్య మాం చాఙ్గిరసా అవోచన్
కృష్ణో మహాత్మా హివి ముక్తశాపం
స్వపాద ఘాతేన కరిష్యతీతి. 274

స్వశాప వృత్తాంత మశేషముక్త్వా
స్తుత్వా హరిం తత్ర విశేష భక్త్యా
జగామ విద్యాధర ఆశు ధామ
యాత్రాం సమాప్యాథ యయుశ్చగోపాః.275

-: శంఖచూడహననమ్ :-

తౌ రామకృష్ణౌ చ విభూషితాంగౌ
వ్రజాంగనాభిస్సహసైకతాసు
అగాయతాం వేణురవేన సాకం
గీతాని సమ్మోహన రాగజాని. 276

అత్రాంతరే గుహ్యక శంఖచూడః
కుబేరదాసో నిజయోగశక్త్యా
నిపీత గానామృత మత్తచిత్తాః
వ్రజాంగనా ఆహరదుత్తరాం చ. 277

ఆక్రోశమాకర్ణ్య కుమారికాణాం
ఉత్పాట్య సాలావనుసత్రతుస్తౌ
విసృజ్య తాస్తత్ర చ శంఖచూడః
ప్రాధావదత్యన్తరయేన భీరుః. 278

ధావన్త మేనం హ్యనుసృత్య కృష్ణః
యద్రూపమాస్థాయ గతశ్చ యత్ర
స్వముష్టినా తత్ర నిహత్య రత్నం
ప్రాదాచ్చ రామాయ హి తచ్ఛిరస్థమ్. 279

-: అరిష్టవధః :-

పీతాంబరో నీలఘనాభదేహః
స్వవేణుగానామృతమత్తచిత్తాన్
వ్యాపారశూన్యాంశ్చ పశూన్విహంగాన్
కుర్వన్ తదాస్తే వ్రజవాసినశ్చ. 280

కదాచిదేకో గిరిసన్నిభాకృతిః
నామ్నా హ్యరిష్టో వృషభాసురస్తదా
ప్రవిశ్య గోష్ఠం భువమాలిఖన్ ఖురై
రుత్పాదయామాస తతో గవాం భయమ్. 281

భువం ఖురాగ్రైః దృఢముల్లిఖన్నసౌ
భయాకులం గోపకులం రవేణ చ
కుర్వన్ పురస్థం హరిమత్ర రాక్షసో
హన్తుం జవేనాపతదార్తి నాశకమ్. 282

తదా పతన్తం దృఢమాగృహీత్వా
నిష్పీడయామాస వృషం చ భూమౌ
శకృచ్చ మూత్రం విసృజన్ మృతేఽస్మిన్
సంతోష మాపుర్నితరాం హి సర్వే. 283

-: నారదాగమః :-

హతేఽరిష్టే బలీవర్దే
హరిణా కంస చోదితే
దేవర్షిశ్చ త్రికాలజ్ఞో
నారదః కంసమాగతః. 284

సముత్పన్నా యశోదాయాం
విష్ణుమాయా హి సా సుతా
తథైవాభిహితం జన్మ
కృష్ణస్య పరమాత్మనః. 285

కృష్ణోఽయం దేవకీపుత్రః
రామోఽసౌ రోహిణీ సుతః
న్యక్షిపద్వసుదేవస్తౌ
నన్దగేహే భయేన హి. 286

శ్రుత్వా చ కంస దైత్యోఽయం
నారదాభిహితం వచః
ధృతాసిర్వసుదేవం తం
హన్తుకామోఽభవద్బలీ. 287

దేవర్షిణా నిరుద్ధోఽయం
విరమ్య హననం తయోః
దేవకీ వసుదేవౌ తౌ
నిర్గళేన బబన్ధ చ. 288

గతే చ నారదే కంసః
కేశి నామక రాక్షసం
హన్తుం హి రామకృష్ణౌ తౌ
ప్రేషయామాస సత్వరమ్. 289

-: రహసి మన్త్రణం :-

అనంతరం మహాదైత్యా
స్తదా చాణూర ముష్టికాన్
మహాబలాంశ్చ తాన్ సర్వాన్
మల్లయుద్ధ విశారదాన్. 290

ఆహూయ నారదోక్తం తత్
రహస్యేవమమన్త్రయత్
కర్తవ్యం సర్వమాఖ్యాయ
ధనుర్యాగ మిషేణ తౌ. 291

రామకృష్ణౌ సమానీయ
నిహన్తవ్యౌ కుచేష్టనైః
తేనాస్మాకం విపత్తిశ్చ
సుసంపూర్ణం వినశ్యతి. 292

చతుర్దశ్యాం ధనుర్యాగః
కర్తవ్యో వైభవేన సః
సజ్జీకురత మంచాస్తాః
తథా రంగస్థలాని చ. 293

సమాహ్వాయత పౌరాంశ్చ
తథా గ్రామ్యాన్విశేషతః
ద్రష్టుం చ మల్లసంగ్రామం
మహతే మోదనాయ హి. 294

తతః కువలయాపీడం
మహామాత్రం మహాగజం
నిక్షిప్య ద్వారదేశే తం
కర్తవ్యం హననం తయోః. 295

ఇత్యేవం తు సమాదిశ్య
క్రూరకర్మా తదాఽసురః
స్వయం చాహ్వాయదక్రూరం
ఆనేతుం గోపబాలకౌ. 296

సమాగతస్య మిత్రస్య
హస్తం హస్తేన యోజయన్
వినయావాహ కంసోఽయం
యాచనా పూర్వకం వచః. 297

భవాదృశస్సఖా నాస్తి
మమాన్యో హితకర్మణి
సాహాయ్యేన త్వదీయేన
సాధయేయం సమీహితమ్. 298

వసుదేవస్య పుత్రాభ్యాం
　　మృత్యుర్మేచ భవిష్యతి
నారదోక్త మిదం మిత్ర
　　సాహాయ్యం కర్తుమర్హసి. 299

అతో వ్రజం సమాసాద్య
　　రామకృష్ణౌ రథేన చ
దర్శనాయ ధనుర్యాగం
　　తౌ వ్యాజేన సమానయ. 300

ఆనీతౌ తావ   శ్యం హి
　　ముష్టిభో మర్దయిష్యతి
చాణూర ముష్టికౌ నోచేత్
　　నిశ్చయేన హనిష్యతః. 301

తతో హి వసుదేవాదీన్
　　తద్బంధూంశ్చ పురోగమాన్
ప్రతీకారేచ్ఛయా యుక్తాన్
　　హనిష్యామ్యసిధారయా. 302

పితరం చోగ్రసేనం తం
　　పితృవ్యం దేవకం తథా
తత్పక్షపాతినస్సర్వాన్
　　హనిష్యామి మహౌజసా. 303

నిష్కంటకా మిమాం భూమిం
　　జరాసంధాది పాలకైః
హితాభిలాషభిర్వైః
　　పాలయిష్యామ్యహం సదా. 304

ఏవముక్తో మహాజ్ఞానీ
　　సోఽక్రూరో వినయేన తం
తావత్రచానయిష్యామి
　　విధిరేఖా బలీయసీ. 305

ఇత్యుక్త్వా నిజగేహం సః
　　స్వీకృత్యానుమతిం యయౌ
సంతుష్టః కంసదైత్యోఽపి
　　నిజధామ జగామ చ. 306

-: కేశి హననమ్ :-

తతో హి కేశీ విధృతాశ్వరూపః
ఖురేణ భూమిం చ సముల్లిఖన్ తాన్
స్వహేషయా భీమరవేణ గోపాన్
సంత్రాసయామాస సమాపతంశ్చ. 307

సంత్రాసయన్తం సముపాహ్వయన్తం
రోషేణ పద్భ్యాం బహు తాడయన్తం
యథోరగం తార్క్ష్య ఇవాతిఘోరం
పాదౌ గృహీత్వా విససర్జ కృష్ణః. 308

అశ్వాసురస్తత్ర హి లబ్ధసంజ్ఞః
సమాపతత్ హన్తుమనాశ్చ కృష్ణే
నిక్షిప్య శీఘ్రం స్వకరం ముఖేఽస్య
ప్రవర్ధయామాస కరం మహాన్తమ్. 309

ప్రవృద్ధహస్తేన విభగ్నదంతః
నిరుద్ధవాయుశ్చ గతాసురాసీత్
దృష్ట్వా హతం కేశి కలేబరం చ
ప్రాపుర్ముదం గోకులవాసినస్తే. 310

-: నారదాగమనమ్ :-

త్రికాలవేదీ చ మహర్షినారదో
హరిం సమాసాద్య వివిక్తమాహ సః
నిజస్వరూపం హ్యవతారకారణం
తుష్టావ తత్కేశివధం నిరూపయన్. 311

అనంతరం భావి జనిష్యమాణం
మహాద్భుతం దానవ మారణం చ
తథా వధాన్తం కిల కౌరవాణాం
నివేద్య కృష్ణం మునిరాశు యాతః. **312**

కదాచిదేతే గిరి కందరేషు
గాశ్చారయంతో బహుఖేలనాని
మేషాయితాః కేచన చోరరూపాః
భూత్వా వినోదం హరిణా విజహ్రుః. **313**

వ్యోమేతినామా మయసూనురేకః
కంసస్య చాజ్ఞాం ప్రతిపద్య సర్వాన్
గిరేర్గుహాయాం ప్రహితాన్ని కృత్వా
శిలాపినద్ధాం విదధే గుహాం తాం. **314**

జ్ఞాత్వా తదీయం హరిరత్ర దౌష్ట్యం
జగ్రాహ హస్తేన మయాత్మజం తం
ప్రవృద్ధదేహం బలినం చ దైత్యం
హత్వా ప్రపాతేన ముమోచ సర్వాన్. **315**

-: అక్రూరాగమనమ్ :-

అక్రూరో హరినామచింతనపరో
జ్ఞానీ మహాబుద్ధిమాన్
ప్రాతః కాలిక నిత్యకృత్యమఖిలం
నిర్వర్త్య సర్వాత్మనా
ఆనేతుం మధురాం నయేన వచసా
తౌ రామకృష్ణౌ తథా
చారుహ్యేథ రథం యయౌ వ్రజభువం
కంసేన సంప్రేషితః. 316

కింవా తపస్స్వాచరితం పురా మయా
చాకారి దానం నను పూర్వ సంచితం
ధృతావతారస్య పదాబ్జదర్శనం
భవిష్యతీ తీత్యత్ర హరేరనుగ్రహః. 317

ఏవం ప్రశంసన్నిజ పుణ్యసంపద
మన్యేత కిం మామతి దుష్టమానసం
మామాత్మ బంధుం? యది వాత్మసేవకం?
ఇత్యేవ మా చ్య జగామ గోకులమ్. 318

గోష్ఠం విశంతౌ చ విభూషితాంగౌ
స్మితాననౌ శ్వేత వినీలదేహౌ
దృష్ట్వా కుమారౌ కిల రామకృష్ణౌ
పపాత తత్పాద సమీపదేశే. 319

ఉత్థాప్య మిత్రం నిజభక్తమేనం
దదౌ నిజాలింగన సౌఖ్యమస్మై
సంకర్షణస్తం హ్యుపగుహ్య, హస్తం
స్వీకృత్య హస్తేన గృహం నినాయ. 320

అనంతరం స్వాగత పూర్వకం వచః
వ్యాహృత్య చాపూర్వ విశేషమానినం
అర్ఘ్యాదినా సేవకకర్మణాతిథిం
సత్కృత్య సత్కారఫలం హ్యవాపతుః. 321

నిర్వర్త్య సాయంతన భోజనం హరిః
కంసస్య వృత్తం, పితరౌ, హితైషిణః
శ్వఫల్కసూనుం కుతుకేన చాతిథిం
పప్రచ్ఛ సర్వం మధురాగతం తదా. 322

మలాయయే క్రూర విధౌహి కంసే
రాజ్ఞి ప్రజానాం కుశలం కథం ను?
త్వదగ్రజానాం నిధనం, చ పిత్రోః
నిర్బన్ధనం మాం దహతి ప్రకామమ్. 323

శ్రుత్వాహి దేవర్షిముఖాచ్చ కంసః
త్వాం సాగ్రజం యాగమిషేణ హన్తుం
ఆనేతుమైచ్ఛన్మధురా పురీం తా
మక్రూర ఇత్యాహ నయేన సర్వమ్. 324

-: మధురాగమనమ్ :-

శ్రుత్వా హి వాక్యం బహునందసూనుః
విహస్య కృష్ణః పితరం జగాద
గంతుం ప్రభాతే మధురాం మఖాయ
సన్నద్ధయానాశ్చ భవన్త్వితీదమ్. 325

నందోఽపి కంసాయ బహుప్రదాతుం
హైయంగవీనాది సువస్తుజాతం
ఆదాయ గోపాన్ శకటాధిరూఢాః
యాత్రోన్ముఖాః స్తన్వితి చాదిదేశ. 326

గోపాంగనా కృష్ణవియోగబాధ
మాగామినం వోఢుమనల్పభారం
అక్రూర ఏవాత్ర విచిన్త్య సర్వం
హేతుర్బభూవేతి తదా నినిన్దుః. 327

తాన్సాన్త్వయిత్వాఽనునయేన కృష్ణః
శ్వపల్కపుత్రేణ రథాధిరూఢః
పురీం సరామో మధురాం ప్రతస్థే
ప్రతస్థిరే తే వ్రజవాసినశ్చ. 328

కాలిందీ సలిలావగాహనధియాఽ
వస్థాప్య మార్గే రథం
అక్రూరో వినయేన నందతనయౌ
కృత్వా రథస్థౌ హితౌ
మగ్నోఽయం విధివద్దదర్శ సహసా
తౌ రామకృష్ణౌ జలే
చోన్మజ్యాథ విలోక్య భక్తవరదౌ
ప్రాప్తౌ రథస్థౌ భ్రమమ్. 329

మాయాకిం? నను మంత్రజాలమధునా
దృష్టం జలే భూతలే
ఉత్పద్యేత కథం తయోశ్చ భవనం
తత్రైకవారం మయా
ఆలోచ్యాథ పునర్నిమజ్జసలిలే
దృష్ట్వా చ పీతాంబరం
శేషస్యోపరి శాయినం భవహరం
తుష్టావ విశ్వేశ్వరమ్. 330

ప్రపచ్ఛ కృష్ణో సలిలోద్గతం తం
దృష్టం చ కిం తత్ర జలే మహాత్మన్?
త్వామేవ సర్వత్ర జలేఽన్తరిక్షే
దృష్టోఽసి విశ్వేశ జగాద చేతి. 331

తతో హి సంప్రాప్త పురౌ కుమారౌ
తద్యాచనం పూరయితుం విచిన్త్య
భవద్గృహం కంసవధాచ్చ పశ్చాత్
సమాగమిష్యావ ఇతీరయన్తౌ. 332

-: మధురాప్రవేశః :-

అనంతరం తౌ మధురోపకంఠే
స్థితౌ వనే యాపయితుం చ రాత్రిం
నిశ్చిత్య నందాదిభిరేవ సుప్త్వా
సూర్యోదయే చక్రతురాత్మకృత్యమ్. 333

తదాపరాహ్ణే భగవాన్ సరామః
ధనుర్మఖార్థం సమలంకృతాం చ
మనోహరం రమ్యవనైర్విశిష్టాం
వివేశ కృష్ణో మధురాపురీం తామ్. 334

దిదృక్షయా కృష్ణ విశిష్టరూపం
కర్మాణి సర్వాణ్యపహాయ మోహాత్
ప్రాసాద భాగాన్యధిరుహ్య రామాః
విలోక్య తల్లగ్నమనాః బభూవుః. 335

అహో తపస్తప్త మనేనసాకం
వ్రజాంగనా రాసరతాః కిలాసన్
ఇత్యేవ మాలక్ష్య పురాంగనాస్తాః
వ్యర్థాం నినిందుశ్చ జనిం స్వకీయమ్. 336

తతో హి మార్గే రజకం విలోక్య
ఆవాం భవత్పాలక భాగినేయౌ
తద్దర్శనాయాద్య తదీయసౌధం
యావస్సుహృద్! గోకుల వాసినౌ చ. 337

వాసాంసి రమ్యాణ్యభిలక్ష్య నౌ త్వం
ధార్యాణి దేహి ప్రభుదర్శనార్థం
ఆకర్ణ్య రుష్టో రజకః కుమారౌ
కోపేన గోపౌ బహుధా నినిన్ద. 338

తదీయ వాక్యశ్రవణేన రుష్టః
స్వముష్టిఘాతేన మమార నీచమ్
వస్త్రాణి తత్రైవ విహాయ సర్వే
దృష్ట్వా సహాయాస్తు పలాయితాశ్చ. 339

వస్త్రేషుయోగ్యాని తతో గృహీత్వా
దూరం హి కించిత్ గతయోస్తయోశ్చ
వస్త్రాణ్యమూల్యాని హిరణ్మయాని
దదౌ తదైకో బహు తన్తువాయః. 340

తద్వస్త్రజాలై స్సమలంకృతౌ తౌ
తతో విశన్తౌ చ గృహం సుదామ్నః
తౌ సత్కృతౌ తేన విశేషభక్త్యా
వరప్రదానేన తమన్వగృహ్ణాత్. 341

-: సురూపప్రదానమ్ :-

అమూల్య వస్త్రాభరణాని ధృత్వా
తదా హరౌ గచ్ఛతి రాజమార్గే
త్రివక్ర నామ్నీ వనితా హి కుబ్జా
అగచ్ఛదేతస్య సమీపమాశు. 342

తస్యాంశ్చ వైకల్య మవేక్ష్య కృష్ణః
తాం చ త్రివక్రా సమనుగ్రహీతుం
సుగన్ధవస్తూని చ లేపనాని
ద్రవ్యాణి తద్ధస్తగతాన్యపృచ్ఛత్. 343

మనోహరం వస్త్రవిభూషితాంగం
విలోక్య సానన్దమవాప కుబ్జా
ద్రవ్యాణి దివ్యాని సుగన్ధజాని
ప్రదాయ తస్మై ముదితా బభూవ. 344

ద్రవ్యప్రదానేన హరిః ప్రసన్నః
తత్పాదయో స్స్వీయపదౌ నిధాయ
హస్తాంగులిభ్యాం చుబుకం గృహీత్వా
సమందహాసేన తదోన్ననామ. 345

తతః కురూపం పరిహాసయోగ్యం
విహాయ కుబ్జా నవయౌవనాత్తం
మనోహరం కాంతి విశేషదీప్తం
దేహం ప్రపేదే సుకుమారరూపమ్. 346

తదీయ సౌందర్యవిలుప్తమానసా
తత స్త్రివక్రాస్మరపీడితా ముదా
తేనైవ రన్తుం కృతనిశ్చయా హరేః
చేలే గృహీత్వా చ సమాహ్వాయత్తదా. 347

తదాఽగమిష్యామి గృహం త్వదీయం
ఆశ్వాస్య చైనాం హి సమాప్య కార్యం
గత్వా సరామోఽత్ర వణిక్పథేన
వివేశ శాలాం ధనుషాం ముకుందః. 348

మహాద్భుతం చైన్ద్ర మివాతిభీమం
ధనుస్సమాలోక్య నరైస్సుగుప్తం
పరీక్షితుం వామకరేణ కృష్ణః
ఆక్షిప్య మౌర్వీం ధనుషో బబంధ. 349

యావచ్ఛరం మోక్తుమసౌ కుమారః
యతేత తావన్మహతా ధ్వనేన
భగ్నం ధనుః కాష్ఠమివాతి శుష్కం
తదాతి భీతాః పురుషా బభూవుః. 350

సంరక్షిణస్తత్ర శరాసనస్య
సమాపతన్తాడయితుం కుమారౌ
ఖండౌ గృహీత్వా బలరామకృష్ణౌ
తాన్మారయామాసతు రత్ర భీమమ్. 351

భయంకరం కార్ముకభంగ శబ్దం
తత్రదక్షిణాం మారణమాకలయ్య
స్వప్నే తథా జాగ్రదవస్థితౌ హి
దుష్టాని కంసశ్శకునాన్యపశ్యత్. 352

-: కంసప్రవేశః :-

సూర్యోదయే మల్లమహాబలానాం
యుద్ధార్థ మావిష్కృత రంగమంచం
అమూల్య వస్త్రాభరణాని ధృత్వా
వివేశ కంసో విహితోపచారైః. 353

యధార్హమాకల్పిత విష్టరేషు
క్షత్రేషు విప్రేషు తథాచ విట్సు
యదోపవిష్టేషు జనేషు కంసః
పీఠం మహార్హం సమలం చకార. 354

హైయంగవీనాది బహూని రాజ్ఞే
నందాదయో జానపదాస్సమర్ప్య
యదోపవిష్టాః హ్యనురూపవేషైః
మల్లాస్తదా తే వివిశుశ్చరంగమ్. 355

-: మల్లాంగణప్రవేశః :-

ప్రాతః కాలిక నిత్యకృత్యమఖిలం
నిర్వర్త్య పీతాంబరః
శ్రుత్వా దుందుభి తాడనేన జనితం
ఘోషం తదా భీకరం

పశ్చాద్భూషణ భూషితాంగ సుభగో
రామేణ మల్లాంగణం
గత్వా ద్వారతలే దదర్శ కుటిలం
మాతంగ మంబష్టకమ్. 356

దృష్ట్వా హాస్తిపకం జగాద భగవాన్
తద్దౌష్ట్యమాసూచయన్
మార్గాత్తం కరిణం తథాపనయ తత్
కర్తుం త్వమేవార్హసి
తస్మాన్నౌ హి పథం ప్రదేహి గమనే
రంగస్య చాభ్యంతరం
నోచేత్త్వం ద్విరదోఽపి నూనమధునా
దండ్యౌ భవేతాం మయా. 357

అంబష్ఠో హరిభాషణేన కుపితః
ప్రోత్సాహయామాస తం
తేనోద్వేజిత కుంజరో ధృతహరి
ర్హస్తేన సంభ్రామయన్
తత్యాజాథ భువస్థలే చ తరసా
గర్జం ప్రకుర్వన్ హ్యసౌ
పాదేనార్దితుమాగతం మదగజం
జగ్రాహ పుచ్ఛే తదా. 358

ధృత్వా గాఢతరం కరేణ విహసన్
పుచ్ఛం గజం భ్రామయన్
ఆకర్షన్ కతిచిత్పదాని సహసా
కుంభస్థలేఽతాడయత్
దంతాభ్యాం భువమాలిఖన్ గతధృతి
శ్చాభ్యద్రవత్కుంజరో
హత్వా హస్తిపకం రరాజ భగవాన్
చోత్పాట్య దంతౌ గజమ్. 359

దృష్ట్వా వారణఘాతినం మదహరం
తం దంతపాణిం తదా
మల్లానామశనిం సతాం శుభకరం
ప్రస్విన్నగాత్రం హరిం
కంసస్యాస్య మదాపహం మునినుతం
స్త్రీణాం మనోహారిణం
తత్రస్థాః పురవాసినో గతభయాః
భక్త్యా ముదా తుష్టువుః. 360

-: చాణూరముష్టికహననమ్ :-

చాణూరో విహసన్ బలేన పరుషః
కృత్వా భుజాస్ఫాలనం
ద్వంద్వే కౌశలమత్రమల్లసమరే
ద్రష్టుం ప్రభుస్తిష్ఠతి

ఆజ్ఞాం తస్య ముదం విధాయ శిరసా
కర్తుం యువామర్హతః
ఇత్యేవం బహుధా ప్రతార్య వచనై
స్తావాహ్వాయద్బాలకౌ. 361

ఆకర్ణ్యాస్య వచాంసి నందతనయః
ప్రోవాచ వాక్యం తత
శ్చావాభ్యాం భవదుక్తమత్ర సమరే
కార్యం ప్రియం భూపతే
యూయం కింతు బలేన చాఢ్యపురుషా
ఆవాం శిశూ చార్భకా
విత్యాకర్ణ్య సమాదధచ్చ సబలీ
నాఽధర్మయుద్ధం భవేత్. 362

సన్నద్ధౌ రిపుమర్దనాయ తరసా
తౌ రామ కృష్ణౌ తయోః
చాణూరం హరిరత్ర ముష్టికమముం
రామస్తదాఽసేదతుః
పశ్చాద్భీషణ సంగరే బహువిధై
ర్విక్షేపసంపాతనై
రన్యోన్యం వికర్షణైశ్చ దనుజౌ
తాభ్యాం సమాఘాతితౌ. 363

-: కంసవధః :-

ఏవం తౌ గతయోశ్చ మృత్యుసదనం
దృష్ట్వా తయోర్మల్లయో
రన్యౌ మల్లవిశారదౌ సరభసం
హన్తుం సమాసేదతుః
కృష్ణస్తావవలీలయా చ హతవాన్
ధృత్వా తయోః కంఠయోః
రామస్తత్ర తు కూట నామ బలినం
చామారయన్ ముష్టినా. 364

దృష్ట్వా భీకర సంగరే విజయినా
వన్యే హ్యధావన్భియా
వ్యాప్తా దుందుభి తూర్య ఘోరనినదై
ర్కోలాహలాభూరభూత్
పౌరాంస్తత్ర నివార్య తీవ్రవచసా
హన్తుం తదా బాంధవాన్
తౌ నిష్కాసయితుం జగాద దనుజాన్
కంసశ్చ నందం పురాత్. 365

తం చాలోక్య వికత్థమానమచిరం
స్వభ్రాతృసంహారకం
కంసం ప్రేషయితుం య మాలయమసౌ
సోపానమార్గేణ తత్
పీఠం చోన్నతమారురోహ రభసా
ద్రోషేణ కంసస్తదా

ధృత్వా ఖడ్గమముం రయేణ చ హరిం
హన్తుం సముల్లంఘయత్. 366

దృష్ట్వా భూషణ భూషితాంగ విభవం
దైత్యం తదా భీకరం
క్రోధోద్దీపితరాగరంజితముఖం
హన్తుం సముల్లంఘితమ్
కంసం తం కుటిలం కరేణ సహసా
కేశేషు ధృత్వా హరిః
ఆక్రమ్యాథ జఘాన మాతులమముం
సంపాత్య భూమౌ బలీ. 367

భ్రాతుర్మారణ మాకలయ్య సహసా
తస్యానుజా అష్ట తే
కృష్ణం మారయితుం రుషేణ దనుజా
స్తత్రాభ్యధావన్తదా
యుద్ధాయోద్యత సోదరాన్ హరిరిపూన్
సంకర్షణో లీలయా
రున్ధన్నుష్టమతీన్కుమార పరిఘం
చోద్యమ్య తత్రైవ తాన్. 368

ఏవం హి దైత్యేషు హతేషు తేషు
తదోష్యోషితో మల్లభువం సమేత్య
వోఢుం పతీనాం చ వియోగదుఃఖం
ఉచ్చైరశక్తా రురుదు స్సమన్తాత్. 369

ఆశ్వాస్య కృష్ణో బహుధా రుదంతీః
తాః మాతులానీః పరిమృజ్య బాష్పం
తాసాం పతీనాం విధివత్కలాపం
కర్తుం దదౌ వాచమసౌ హి తాభ్యః. 370

తతోహి మాతాపితరౌ సమేత్య
తదోగ్రసేనం పితరం స్వమాతుః
తాన్మోచయిత్వా గృహబంధనాచ్చ
తౌ వందనం చక్రతురత్ర పిత్రోః. 371

సా దేవకీ హ్యానకదుందుభిశ్చ
వాత్సల్యభావేన పురోగతౌ తు
విశ్వేశ్వరౌ తావితి మన్యమానౌ
తౌ రామకృష్ణౌ న పరిష్వజేతే. 372

పిత్రోశ్చ వాత్సల్య మవేక్ష్య కృష్ణః
స్వమాయయా లౌకిక భావమత్ర
ప్రకల్పయామాస హి దాతుమాభ్యాం
ఆలింగనాచ్చానను భూత సౌఖ్యమ్. 373

గాఢం పరిష్వజ్య తదా కుమారం
అంకే సమారోప్య చుచుంబ మాతా
తాతస్సమాఘ్రాయ సుతస్య మూర్ధ్ని
ప్రాహ్మం తదా నన్దమవాప హృష్టః. 374

తదోగ్రసేనం నృపతిం యదూనాం
విధాయ మాతామహమాహ కృష్ణః
భృత్యే స్థితే మయ్యపిభూతలేఽస్మిన్
ఉపద్రవా నైవ భవన్తి నూనమ్. 375

అనంతరం కంసభయాద్విరక్తాన్
వృష్ణీన్ తథైవాంధకవంశ జాతాన్
యదూన్ సమాశ్వాస్య సమాదరేణ
న్యవాసయత్ స్వీయగృహేషు బంధూన్. 376

అనంతరం నందముపేత్య పుత్రా
అనారసౌ చౌరసపుత్రతుల్యాం
త్వయా గురో! పోషితలాలితా నౌ
హ్యాతో భవన్తం చ న విస్మరావః. 377

కాలం హి కించిత్ కిల యాపయిత్వా
విధాయ మోదం సుహృదాం ప్రియం చ
ద్రష్టుం వ్రజం బంధుగణం హి తత్ర
తదైవ చైష్యావ ఇతీరయంతౌ. 378

అమూల్య వస్త్రాభరణాదిసమ్ప్ర
ద్దానేన తాతం బహుతోషయిత్వా
వియోగ బాష్పైశ్చ పరిప్లుతాక్షం
ఆలింగ్య నందం విససర్జ కృష్ణః. 379

-: విద్యాభ్యాసః :-

తతస్సమాహూయ గురుం చ బాంధవాన్
ద్విజాతి సంస్కార మకారయత్తయోః
తదా బుధేభ్యో వసుదేవ భూపతిః
ప్రదాయ సంతుష్టిమవాప దక్షిణాః. 380

ప్రావృణ్ణీల పయోధరాభవిలస
ద్దేహేన పీతాంబరో
రాకాచంద్ర విభావిరాజిత లస
ద్గాత్రేణ నీలాంబరః
సర్వజ్ఞౌ శిశువత్గురూపసదనం
సాన్దీపనిం నామ తా
వధ్యేతుం సకలాని తాన్యగమతాం
శాస్త్రాణి కాశ్యాం గురుమ్. 381

వేదాన్ సర్వకలాస్తదంగ విషయాం
శ్చాధీత్య సాన్దీపనిం
దాతుం తౌ గురుదక్షిణామభిమతం
సంప్రార్థయన్తౌ గురోః
పత్న్యా కాంక్షితమబ్ధిమగ్నతనయం
చానీయ తాభ్యాం యమాత్
దత్వా, సంయమి పూజితౌ వరసుతౌ
ప్రాప్తాశిషౌ రేజతుః. 382

----0----

-: మంగళమ్ :-

శ్రీమద్భాగవతం ప్రోక్తం
గద్యరూపం సుబోధకం
శ్రీ కృష్ణచరితం నామ్నా
పేరి వేంకట శబ్బూశ్రిణా. 383

ఆధారీకృత్య తత్కావ్యం
చాపల్యేన ప్రచోదితః
చరితం బాలకృష్ణస్య
కృతంపద్యాత్మనా ముదా. 384

పట్టాభిరామ సజ్ఞాకః
శఠమర్షణ గోత్రజః
రసజ్ఞైబంధు మిత్రైశ్చ
రచనేఽస్యప్రచోదితః. 385

యద్రూపేణ చ యేదోషాః
మదీయా ఏవ నాన్యథా
క్షమార్హాశ్చ మహాత్మా
గుణ గృహ్యా హి పండితాః. 386

యల్లాప్రగ్గడ వంశజస్య పితరౌ
మే సుందరీ భీమయౌ
కామాక్షీ మమ పూర్వజన్మ సుకృతాత్
జాతోపమాతా తయా
సుబ్రహ్మణ్యమితి ప్రశస్త బిరుదః
పట్టాభిరామోఽస్మ్యహం
విఖ్యాతం భువిబాలకృష్ణచరితం
పద్యాత్మనా చాలిఖమ్. 387

మంగలం శ్యామలాంగాయ
కృష్ణాయ పరమాత్మనే
గోపస్త్రీమోహనాశాయ
వాసుదేవాయ మంగలమ్. 388

మంగలం దైత్యనాశాయ
భక్తాభీష్టప్రదాయినే
విశ్వేశ్వరాయ గోపాయ
బాలకృష్ణాయ మంగలమ్. 389

ఇతిశ్శమ్

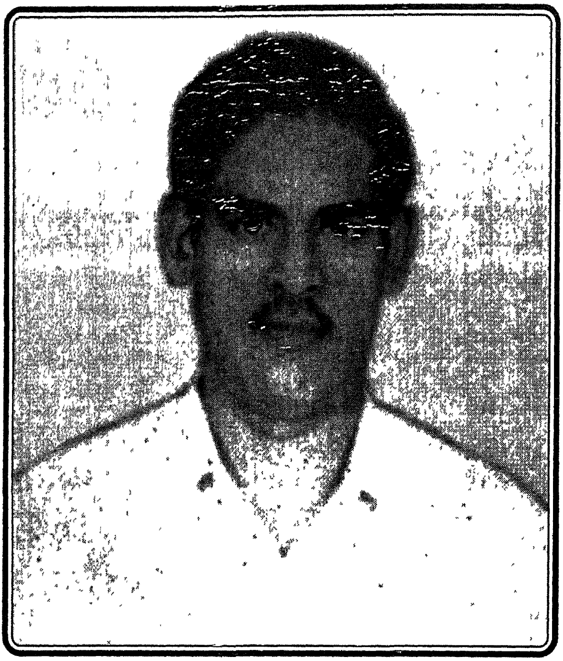

పేరు	:	**పమిడిపాటి పట్టాభిరామారావు**
జననము	:	1-7-48.
తల్లిదండ్రులు	:	సుందరమ్మ, భీమారావులు
పెంపుడుతల్లి	:	కామాక్షమ్మ
చదువు	:	ఎం.ఏ (సంస్కృతం)
వృత్తి	:	అధ్యాపకులు
అభిరుచి	:	సాహిత్యరంగం
ఆసక్తి	:	లలితకళలు
రచన	:	శకున్తలా (సంస్కృత పద్యకావ్యమ్)
		దధ్యంగచరితమ్ (అముద్రితం)